

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет
Кафедра географії та менеджменту туризму

**БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ:
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАНДАРТІВ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ ТА
МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО.**

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Виконав:

студент IV курсу 410 група (заочно)
спеціальність 242 «Туризм»

ОП «Міжнародний туризм»

Питращук Максим Володимирович

Керівник: кандидат географічних наук,
доцент кафедри географії та менеджменту
туризму.

Брик Степан Дмитрович

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри №_____.

Від «___» _____ 202__р.

Зав. кафедри _____ д. геогр. н., професор Король О. Д.

Чернівці 202__

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	3
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ	8
1.1 Сутність та економіко-соціальна роль безпеки туристичних подорожей...	8
1.2 Класифікація ризиків і загроз у туристичній діяльності.....	15
1.3. Нормативно-правове забезпечення безпеки туризму та методичні підходи до її оцінювання	24
РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	27
2.1. Сучасний стан розвитку туризму та рівень безпеки туристичних подорожей в Україні	27
2.2. Оцінка ефективності системи стандартів безпеки у сфері внутрішнього туризму	37
2.3. Основні проблеми, ризики та тенденції розвитку безпеки туристичних подорожей.....	47
РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА... ..	53
3.1. Міжнародний досвід забезпечення безпеки туристичних подорожей	53
3.2. Роль міжнародного співробітництва у сфері безпеки туризму	61
3.3. Пропозиції щодо вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні.....	69
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	86

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню особливостей забезпечення безпеки туристичних подорожей на внутрішньому ринку України та ролі міжнародного співробітництва у розвитку системи туристичної безпеки. У роботі проаналізовано теоретичні засади безпеки туристичної діяльності, нормативно-правове забезпечення сфери туризму, сучасні ризики та загрози туристичних подорожей.

У процесі дослідження здійснено аналіз сучасного стану внутрішнього туризму України та рівня безпеки туристичних подорожей в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану. Визначено основні проблеми функціонування системи стандартів безпеки у сфері внутрішнього туризму, охарактеризовано сучасні тенденції розвитку туристичної безпеки та особливості адаптації туристичної інфраструктури до кризових умов.

Окрему увагу приділено дослідженню міжнародного досвіду забезпечення безпеки туристичних подорожей, розвитку систем управління ризиками, цифровізації туристичних послуг та функціонування кризового менеджменту у туристичній сфері. Проаналізовано роль міжнародного співробітництва у процесі модернізації системи туристичної безпеки України.

За результатами дослідження обґрунтовано напрями вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні, зокрема модернізацію туристичної інфраструктури, розвиток цифрових систем моніторингу безпеки, підвищення рівня професійної підготовки персоналу, удосконалення туристичного страхування та інтеграцію міжнародних стандартів у сферу туристичної діяльності.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій органами державного управління, туристичними підприємствами та суб'єктами туристичної діяльності з метою підвищення рівня безпеки туристичних подорожей та розвитку внутрішнього туризму України.

Ключові слова: безпека туризму, туристичні подорожі, внутрішній туризм, туристична безпека, міжнародне співробітництво, туристичні ризики, стандарти безпеки, туристична інфраструктура, кризовий менеджмент, цифровізація туризму.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ М.В Питрашук

ABSTRACT

The qualification thesis is devoted to the study of the peculiarities of ensuring the safety of tourist travel in the domestic tourism market of Ukraine and the role of international cooperation in the development of the tourism safety system. The paper analyzes the theoretical foundations of tourism safety, the regulatory and legal framework of tourism activities, as well as contemporary risks and threats affecting tourist travel.

The study examines the current state of domestic tourism in Ukraine and the level of safety of tourist travel under the conditions of the COVID-19 pandemic and martial law. The main challenges in the functioning of tourism safety standards within the domestic tourism sector are identified. Particular attention is paid to current trends in tourism safety development and the adaptation of tourism infrastructure to crisis conditions.

Special emphasis is placed on the analysis of international experience in ensuring tourist safety, the development of risk management systems, the digitalization of tourism services, and the implementation of crisis management practices in the tourism sector. The role of international cooperation in the modernization of Ukraine's tourism safety system is also examined.

Based on the research findings, a number of directions for improving the safety system of tourist travel in Ukraine are substantiated. These include the modernization of tourism infrastructure, the development of digital safety monitoring systems, the enhancement of professional staff training, the improvement of tourism insurance mechanisms, and the integration of international safety standards into tourism activities.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying the proposed recommendations by public authorities, tourism enterprises, and other tourism stakeholders in order to improve the safety of tourist travel and promote the development of domestic tourism in Ukraine.

Keywords: tourism safety, tourist travel, domestic tourism, tourism security, international cooperation, tourism risks, safety standards, tourism infrastructure, crisis management, tourism digitalization.

ВСТУП

Туризм у сучасних умовах є однією з найбільш динамічних та важливих сфер світової економіки, яка забезпечує розвиток міжнародних економічних зв'язків, культурного обміну, інвестиційної діяльності та міждержавної співпраці. Туристична галузь виконує важливу соціально-економічну функцію, сприяючи створенню робочих місць, розвитку інфраструктури, підвищенню рівня зайнятості населення та формуванню позитивного міжнародного іміджу держави. Водночас активізація міжнародних туристичних потоків супроводжується зростанням кількості ризиків і загроз, що пов'язані з терористичними актами, воєнними конфліктами, природними катастрофами, пандеміями, транспортними аваріями, кіберзлочинністю та іншими небезпеками. У таких умовах забезпечення безпеки туристичних подорожей стає одним із ключових чинників стабільного функціонування та розвитку туристичної галузі.

Особливої актуальності проблема безпеки туризму набуває в умовах сучасних глобальних викликів та нестабільної міжнародної ситуації. Пандемія COVID-19, посилення геополітичної напруженості, зростання рівня міжнародної злочинності та розвиток цифрових технологій суттєво змінили підходи до організації туристичної діяльності та системи захисту туристів. Сьогодні безпека туристичних подорожей розглядається не лише як фізичний захист життя і здоров'я туристів, а і як комплексна система організаційних, інформаційних, медичних, правових та технологічних заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків у туристичній сфері.

Для України питання забезпечення безпеки туристичних подорожей має особливе значення в умовах воєнних дій, необхідності післявоєнного відновлення держави та інтеграції до європейського і світового туристичного простору. Сучасний стан туристичної галузі України потребує вдосконалення механізмів державного управління безпекою туризму, розвитку міжнародного

співробітництва, модернізації туристичної інфраструктури та впровадження міжнародних стандартів безпеки. Саме тому дослідження міжнародного досвіду забезпечення безпеки туристичних подорожей та визначення перспектив його адаптації в Україні є важливим науковим і практичним завданням.

Питання безпеки туризму та міжнародного співробітництва у цій сфері досліджували багато вітчизняних і зарубіжних науковців. У наукових працях розглядаються проблеми державного регулювання туристичної діяльності, кризового менеджменту, управління ризиками, туристичного страхування, цифровізації туристичної сфери та міжнародної координації безпекових заходів. Водночас сучасні умови розвитку міжнародного туризму та нові глобальні виклики зумовлюють необхідність подальшого наукового аналізу механізмів забезпечення безпеки туристичних подорожей та вдосконалення системи міжнародної взаємодії у сфері туризму.

Метою роботи є дослідження особливостей забезпечення безпеки туристичних подорожей та визначення напрямів розвитку міжнародного співробітництва у сфері безпеки туризму.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

- розкрити сутність та значення безпеки туристичних подорожей;
- дослідити основні загрози та ризики у сфері туризму;
- проаналізувати міжнародний досвід забезпечення безпеки туристичних подорожей;
- визначити роль міжнародного співробітництва у сфері безпеки туризму;
- дослідити сучасний стан системи безпеки туристичних подорожей в Україні;
- обґрунтувати пропозиції щодо вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні.

Об'єктом дослідження є система забезпечення безпеки туристичних подорожей.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційні та практичні аспекти розвитку міжнародного співробітництва у сфері безпеки туризму та механізми вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні.

У процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, зокрема методи аналізу та синтезу, порівняння, систематизації, узагальнення, статистичного аналізу, графічного подання інформації та метод порівняльного аналізу міжнародного досвіду.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованих рекомендацій органами державної влади, туристичними підприємствами та іншими суб'єктами туристичної діяльності для вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей, розвитку міжнародного співробітництва та підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі України.

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. У першому розділі розглянуто теоретичні основи безпеки туристичних подорожей, у другому – проаналізовано сучасний стан та проблеми забезпечення безпеки туризму, у третьому – визначено напрями вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей та розвитку міжнародного співробітництва у сфері туризму.

РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДороЖЕЙ

1.1 Сутність та економіко-соціальна роль безпеки туристичних подорожей

Безпека туристичних подорожей є однією з базових умов функціонування сучасного туризму, оскільки саме вона визначає можливість реалізації туристом права на відпочинок, пересування, оздоровлення, пізнання культурної спадщини та участь у рекреаційній діяльності без надмірного ризику для життя, здоров'я, майна й особистої гідності. У науковій літературі безпека туризму розглядається не лише як відсутність небезпеки, а як система організаційних, правових, інформаційних, медичних, технічних і соціально-економічних заходів, спрямованих на попередження загроз, мінімізацію ризиків та забезпечення стабільного функціонування туристичної сфери. Саме тому безпека виступає не допоміжною, а структурною характеристикою туристичного продукту, адже навіть при високій якості маршруту, готельного обслуговування чи транспортного забезпечення відсутність належних гарантій безпеки істотно знижує привабливість подорожі для споживача.

У контексті дослідження безпеки туристичних подорожей доцільно розуміти як комплексний стан захищеності туриста, туристичного підприємства, дестинації та туристичної інфраструктури від потенційних і реальних загроз природного, соціального, політичного, епідеміологічного, техногенного та організаційного характеру. Такий підхід дає змогу розглядати безпеку не ізольовано, а у взаємозв'язку з якістю туристичних послуг, рівнем державного регулювання, розвитком інфраструктури, міжнародним співробітництвом і довірою споживачів до туристичного ринку. А. П. Голод, досліджуючи безпеку регіональних туристичних систем, наголошує на тому, що безпека в туризмі має системний характер і залежить не лише від окремих

заходів захисту туристів, а й від стійкості всієї туристичної системи, її здатності реагувати на внутрішні та зовнішні виклики [1].

Особливість безпеки туристичних подорожей полягає в тому, що турист під час поїздки часто перебуває поза звичним соціальним, правовим, мовним і культурним середовищем. Це підвищує його залежність від якості організації подорожі, професійності туристичних операторів, надійності транспорту, доступності медичної допомоги, зрозумілості інформації та ефективності державних і місцевих механізмів реагування на надзвичайні ситуації. На відміну від повсякденного пересування, туристична подорож передбачає більшу кількість контактів із незнайомим простором, новими людьми, іншими правилами поведінки, природними умовами та об'єктами інфраструктури. Тому безпека у сфері туризму охоплює не тільки фізичний захист особи, а й інформаційну, санітарно-епідемічну, правову, фінансову та психологічну складові.

Правовий вимір безпеки туристичних подорожей пов'язаний із гарантуванням прав туристів, визначенням обов'язків суб'єктів туристичної діяльності та формуванням стандартів якості туристичних послуг. У Законі України «Про туризм» закріплено основні засади державної політики у сфері туризму, права й обов'язки туристів, а також відповідальність суб'єктів туристичної діяльності за якість і безпечність послуг [28]. Це дає підстави стверджувати, що безпека туристичних подорожей має не лише соціальне, а й юридичне значення, оскільки вона пов'язана з реалізацією прав громадян, захистом споживачів, відповідальністю підприємств і контролем з боку держави. В. Чорненький у своїх дослідженнях акцентує увагу на адміністративно-правовому вимірі безпеки туризму, підкреслюючи, що ефективне забезпечення безпеки неможливе без чіткої системи правового регулювання, контролю та відповідальності [4].

У наукових підходах до трактування безпеки туристичних подорожей можна виокремити кілька основних напрямів. Перший підхід розглядає безпеку як стан захищеності туриста від загроз під час подорожі. У межах

такого бачення головна увага приділяється захисту життя, здоров'я, майна та законних інтересів особи. Другий підхід пов'язує безпеку з якістю організації туристичної діяльності, тобто з професійністю туристичних підприємств, надійністю маршрутів, дотриманням стандартів обслуговування, страхуванням, інформуванням туристів і підготовкою персоналу. Третій підхід є системним і розглядає безпеку як умову стабільного розвитку туристичної дестинації, регіону або держави загалом. Саме цей підхід є найбільш доцільним для теми даної бакалаврської роботи, оскільки він дозволяє поєднати внутрішній ринок туризму, стандарти безпеки та міжнародне співробітництво.

Безпека туристичних подорожей має безпосередній зв'язок із конкурентоспроможністю туристичного ринку. Турист обирає не лише привабливу дестинацію, а й простір, у якому він відчуває довіру, передбачуваність і захищеність. Якщо країна або регіон асоціюється з небезпекою, політичною нестабільністю, воєнними ризиками, високим рівнем злочинності, недостатнім медичним забезпеченням або слабкою інфраструктурою, це негативно впливає на туристичні потоки. Відповідно, безпека стає важливим чинником формування туристичного іміджу держави. У цьому контексті В. Холодок, аналізуючи управління туризмом на регіональному рівні в умовах війни, підкреслює, що безпека туристів є одним із ключових пріоритетів розвитку туристичної сфери, особливо для України в сучасних умовах [3].

Економічна роль безпеки туристичних подорожей виявляється в тому, що вона впливає на обсяги туристичного попиту, доходи підприємств, інвестиційну привабливість дестинацій, розвиток малого й середнього бізнесу, зайнятість населення та податкові надходження. Туризм є сферою, чутливою до кризових явищ, тому будь-яке погіршення безпекової ситуації швидко відображається на поведінці споживачів. Пандемія COVID-19 стала показовим прикладом того, як епідеміологічна загроза може зупинити міжнародні та внутрішні туристичні потоки, змінити поведінку туристів, посилити вимоги до

санітарних стандартів і змусити підприємства адаптувати моделі обслуговування. З. Б. Живко, Н. Є. Лелюк і С. С. Родченко зазначають, що в умовах пандемії управління безпекою туристичної галузі набуло особливого значення, оскільки саме безпекові заходи стали передумовою поступового відновлення туристичної активності [7].

Соціальна роль безпеки туристичних подорожей полягає у забезпеченні доступності туризму для різних груп населення, збереженні здоров'я громадян, підвищенні якості життя та формуванні культури відповідального споживання туристичних послуг. Туризм виконує не лише економічну, а й рекреаційну, культурну, освітню та комунікативну функції. Проте реалізація цих функцій можлива лише за умови, що туристична подорож не створює надмірних загроз для людини. Особливої актуальності це набуває для дітей, людей похилого віку, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, іноземних туристів та інших категорій, які можуть бути більш вразливими до ризиків під час подорожі.

Безпека туристичних подорожей також має важливе значення для розвитку внутрішнього туризму. В умовах обмеження міжнародних поїздок, воєнних ризиків, економічної нестабільності та зміни споживчих пріоритетів внутрішній туризм може стати важливим інструментом підтримки туристичної галузі. Проте його розвиток неможливий без формування довіри до внутрішніх маршрутів, транспортної системи, засобів розміщення, екскурсійного обслуговування та місцевої інфраструктури. І. М. Кирилюк і Л. А. Чвертко, досліджуючи безпекові аспекти розвитку туризму в умовах пандемії, звертають увагу на необхідність посилення превентивних механізмів, інформування туристів і впровадження стандартів, які б гарантували безпечне перебування туриста на всіх етапах подорожі [8].

У сучасних умовах поняття безпеки туристичних подорожей значно розширилося. Якщо раніше воно переважно асоціювалося з фізичним захистом туриста, дотриманням правил поведінки на маршруті, страхуванням і медичною допомогою, то сьогодні воно охоплює також кібербезпеку, захист

персональних даних, інформаційну достовірність, цифровий супровід подорожі, доступність онлайн-сервісів, оперативне сповіщення про загрози та можливість швидкого зв'язку з відповідними службами. О. М. Головня та І. В. Леонтєв підкреслюють, що цифрова трансформація туристично-рекреаційної індустрії відкриває нові можливості для підвищення безпеки подорожей через використання мобільних додатків, геоінформаційних систем, онлайн-моніторингу та цифрових каналів комунікації [11].

Отже, у межах цього дослідження безпеку туристичних подорожей доцільно трактувати як багаторівневу систему захисту туристів, суб'єктів туристичної діяльності та туристичних дестинацій від ризиків, що можуть виникати до, під час і після здійснення подорожі. Така система включає нормативно-правове регулювання, стандарти якості й безпеки, організаційні процедури, професійну підготовку персоналу, страхові механізми, інформаційне забезпечення, міжнародну співпрацю та цифрові інструменти реагування на загрози. Саме комплексний підхід дозволяє розглядати безпеку не як окрему послугу, а як необхідну умову сталого розвитку туризму, підвищення довіри споживачів і зміцнення позицій України на внутрішньому та міжнародному туристичному ринку.

Безпека туристичних подорожей є однією з ключових категорій сучасної туристичної науки та практики, оскільки вона визначає можливість реалізації туристичної діяльності без загрози життю, здоров'ю та майновим інтересам туристів. У наукових дослідженнях безпека розглядається як комплексна характеристика туристичної системи, що включає правові, організаційні, економічні та соціальні аспекти. З огляду на це безпека виступає не лише складовою якості туристичних послуг, а й передумовою сталого розвитку туристичної індустрії.

У сучасних умовах поняття безпеки туристичних подорожей набуває системного характеру. Воно охоплює не лише фізичний захист туриста, а й гарантії правового, інформаційного, медичного та соціального забезпечення. За визначенням А. П. Голода, безпека туристичних систем формується як

результат взаємодії різних елементів – державних органів, підприємств туристичної індустрії, інфраструктури та самих туристів, що забезпечують стабільність функціонування туристичного середовища [1]. Такий підхід дозволяє розглядати безпеку як інтегровану характеристику туристичної діяльності, яка залежить від рівня розвитку інституцій, якості управління та ефективності нормативного регулювання.

Особливістю безпеки туристичних подорожей є її багаторівневність. Вона проявляється на рівні особи, підприємства, дестинації та держави. На індивідуальному рівні безпека пов'язана із захистом туриста від ризиків під час подорожі. На рівні підприємства вона визначається здатністю суб'єктів туристичної діяльності забезпечувати якісні та безпечні послуги. На рівні дестинації – це стан туристичної інфраструктури, транспортної системи, екологічної ситуації та соціальної стабільності. На державному рівні безпека забезпечується через нормативно-правову базу, систему контролю та міжнародну співпрацю.

У Законі України «Про туризм» визначено, що держава гарантує безпеку туристів, захист їх прав і законних інтересів, а також створює умови для розвитку туристичної діяльності [28]. Це свідчить про те, що безпека туристичних подорожей має інституційний характер і є об'єктом державного регулювання. Водночас ефективність такого регулювання значною мірою залежить від узгодженості дій між державними органами, бізнесом та іншими суб'єктами туристичного ринку.

Науковці акцентують увагу на тому, що безпека туристичних подорожей тісно пов'язана з поняттям ризику. У туристичній діяльності ризик розглядається як ймовірність виникнення небезпечних ситуацій, які можуть негативно вплинути на перебіг подорожі. Зокрема, М. В. Мамонова зазначає, що управління ризиками є невід'ємною складовою забезпечення безпеки у сфері туризму, оскільки дозволяє своєчасно виявляти потенційні загрози та розробляти заходи щодо їх мінімізації [23]. Таким чином, безпека та ризик

виступають взаємопов'язаними категоріями, що визначають рівень захищеності туристичної діяльності.

Значну увагу в науковій літературі приділено впливу глобальних викликів на безпеку туристичних подорожей. Пандемія COVID-19 стала одним із наймасштабніших факторів, що змінив підходи до організації туризму. Дослідження З. Б. Живка, Н. Є. Лелюк та С. С. Родченка показують, що в умовах пандемії безпека туристів стала пріоритетом для підприємств туристичної індустрії, що зумовило впровадження нових стандартів санітарного контролю, обмеження контактів та використання цифрових технологій [7]. Це підтверджує динамічний характер безпеки, яка змінюється під впливом зовнішніх факторів.

Важливим аспектом є економічна роль безпеки туристичних подорожей. Вона проявляється у впливі на туристичний попит, рівень доходів підприємств та інвестиційну привабливість дестинацій. Безпека формує довіру споживачів до туристичних послуг, що є ключовим фактором конкурентоспроможності на ринку. У разі зниження рівня безпеки туристичні потоки скорочуються, що призводить до економічних втрат як для окремих підприємств, так і для держави в цілому.

Соціальна роль безпеки туристичних подорожей полягає у забезпеченні умов для відпочинку, оздоровлення та культурного розвитку населення. Туризм сприяє підвищенню якості життя, розширенню світогляду та розвитку міжкультурної комунікації. Проте реалізація цих функцій можлива лише за умови, що туристична діяльність не становить загрози для людини. У цьому контексті безпека виступає важливим чинником соціальної стабільності та добробуту суспільства.

Сучасні дослідження також підкреслюють роль цифрових технологій у забезпеченні безпеки туристичних подорожей. Використання мобільних додатків, систем геолокації, онлайн-платформ дозволяє підвищити рівень інформованості туристів, забезпечити оперативний зв'язок із службами допомоги та швидко реагувати на надзвичайні ситуації. О. М. Головня та І. В.

Леонтьєв зазначають, що цифровізація туристичної сфери сприяє підвищенню безпеки через автоматизацію процесів контролю та моніторингу [11].

Таким чином, безпека туристичних подорожей є багатогранною категорією, яка поєднує правові, економічні, соціальні та організаційні аспекти. Вона виступає необхідною умовою розвитку туризму та забезпечення його конкурентоспроможності. У сучасних умовах значення безпеки зростає, що зумовлює необхідність її комплексного дослідження та впровадження ефективних механізмів забезпечення на різних рівнях туристичної діяльності.

1.2 Класифікація ризиків і загроз у туристичній діяльності

Функціонування туристичної галузі супроводжується значною кількістю ризиків і загроз, що зумовлено складністю туристичної діяльності, її залежністю від зовнішнього середовища та необхідністю взаємодії великої кількості суб'єктів. Туристична подорож передбачає переміщення людини в інший простір, зміну умов перебування, клімату, соціального середовища, що об'єктивно підвищує рівень невизначеності та ймовірність виникнення небезпечних ситуацій. Саме тому класифікація ризиків і загроз є важливою передумовою формування ефективної системи безпеки в туризмі.

У науковій літературі ризики туристичної діяльності розглядаються як ймовірність виникнення подій, що можуть негативно вплинути на перебіг подорожі, завдати шкоди туристу або порушити діяльність туристичного підприємства. М. В. Мамонова підкреслює, що ризики в туризмі мають комплексний характер і можуть виникати як на етапі планування подорожі, так і під час її реалізації [23]. Це свідчить про необхідність їх систематизації та аналізу з метою подальшого управління.

Суттєвий вплив на розвиток сучасного туризму має рівень безпеки туристичного середовища, який сьогодні розглядається не лише як елемент захисту туристів, а і як важлива складова функціонування туристичного ринку

загалом. У сучасних умовах безпека стає одним із ключових факторів формування туристичного попиту, оскільки туристи дедалі більше орієнтуються не лише на вартість чи популярність туристичного продукту, а й на рівень особистої безпеки, стабільність регіону та здатність туристичної інфраструктури функціонувати в кризових умовах.

Сучасна туристична діяльність функціонує під впливом значної кількості зовнішніх загроз, серед яких особливе місце займають військові конфлікти, пандемії, терористичні загрози, природні катастрофи, техногенні аварії та транспортні ризики. Внаслідок цього питання безпеки сьогодні стали невід'ємною складовою маркетингового середовища туристичного ринку. Туристичні підприємства змушені адаптовувати власну діяльність до постійної зміни безпекової ситуації, а також формувати нові механізми взаємодії з туристами в умовах кризових викликів.

Як зазначається у дослідженні [44], сучасні небезпеки у сфері туризму проявляються через дорожньо-транспортні пригоди, авіаційні катастрофи, неякісне надання туристичних послуг, військові дії та інші фактори, які можуть становити загрозу життю, здоров'ю та майну туристів. Особливо суттєвий вплив на туристичну галузь мають військові конфлікти та терористичні загрози, оскільки саме вони безпосередньо впливають на рівень туристичної активності та міжнародний імідж туристичних дестинацій.

Війна в Україні суттєво змінила функціонування туристичної галузі та структуру туристичних потоків. Значна частина туристичних підприємств була змушена тимчасово припинити діяльність, скоротити обсяги послуг або змінити напрями роботи. Частина туристичної інфраструктури зазнала пошкоджень або була повністю зруйнована. Водночас навіть у таких умовах туристична діяльність в Україні не припинила існування, а внутрішній туризм почав адаптовуватися до нових умов функціонування.

Особливо гостро проблема безпеки туристичних подорожей проявилася під час пандемії COVID-19. Світова туристична галузь зазнала значних економічних втрат через обмеження міжнародного пересування, закриття

кордонів та скорочення туристичних потоків. Пандемія суттєво змінила підходи до організації туристичної діяльності та посилила вимоги до санітарної, медичної та інформаційної безпеки туристів.

У дослідженні [44] зазначається, що криза, викликана пандемією COVID-19, продемонструвала недостатню готовність значної частини туристичних систем до функціонування в умовах глобальних загроз. Туристичні підприємства були змушені оперативно адаптовуватися до нових умов шляхом впровадження санітарних обмежень, цифрових сервісів та нових форматів туристичного обслуговування. Водночас пандемія показала, що безпека туристичних послуг має розглядатися як комплексна система, яка повинна враховувати не лише фізичну безпеку туристів, а й санітарно-епідеміологічні, інформаційні та організаційні аспекти.

Сучасний туристичний ринок значною мірою залежить від рівня стабільності та безпеки держави загалом. Туристична привабливість країни формується не лише за рахунок природно-рекреаційного потенціалу чи культурної спадщини, а й через рівень довіри туристів до безпеки перебування на певній території. Саме тому державна політика у сфері туризму повинна бути спрямована на формування безпечного туристичного середовища та створення умов для стабільного функціонування туристичної інфраструктури.

Важливо зазначити, що сучасний туризм виконує не лише економічну, а й соціальну, культурну та міжнародну функції. Туристичні подорожі сприяють міжкультурній взаємодії, розвитку регіонів, підтримці малого бізнесу та формуванню позитивного міжнародного іміджу держави. Саме тому питання безпеки туризму виходить за межі окремої галузі та стає важливим елементом національної безпеки країни.

На думку багатьох дослідників, безпека туристичної діяльності повинна базуватися на системному підході до управління ризиками. Це передбачає координацію дій між державними органами, туристичними підприємствами, рятувальними службами та місцевими органами влади. Лише комплексне

управління безпековими процесами дозволяє забезпечити стабільне функціонування туристичної галузі в умовах кризових викликів.

Водночас із розвитком міжнародного туризму посилюються й нові загрози туристичній діяльності. Зростання туристичних потоків, активізація міжнародної мобільності населення та розвиток глобалізаційних процесів створюють додаткові ризики для системи туристичної безпеки. Особливо це стосується терористичних загроз, міжнародної злочинності, інформаційних ризиків та кіберзагроз.

У науковій літературі наголошується, що загрози безпеці туристичної діяльності можуть бути спрямовані як безпосередньо на туристів, так і на туристичний бізнес, місцеве населення та суспільні інтереси держави. У зв'язку з цим система туристичної безпеки повинна охоплювати не лише захист туристів, а й забезпечення стабільного функціонування туристичної інфраструктури та захист економічних інтересів туристичної галузі.

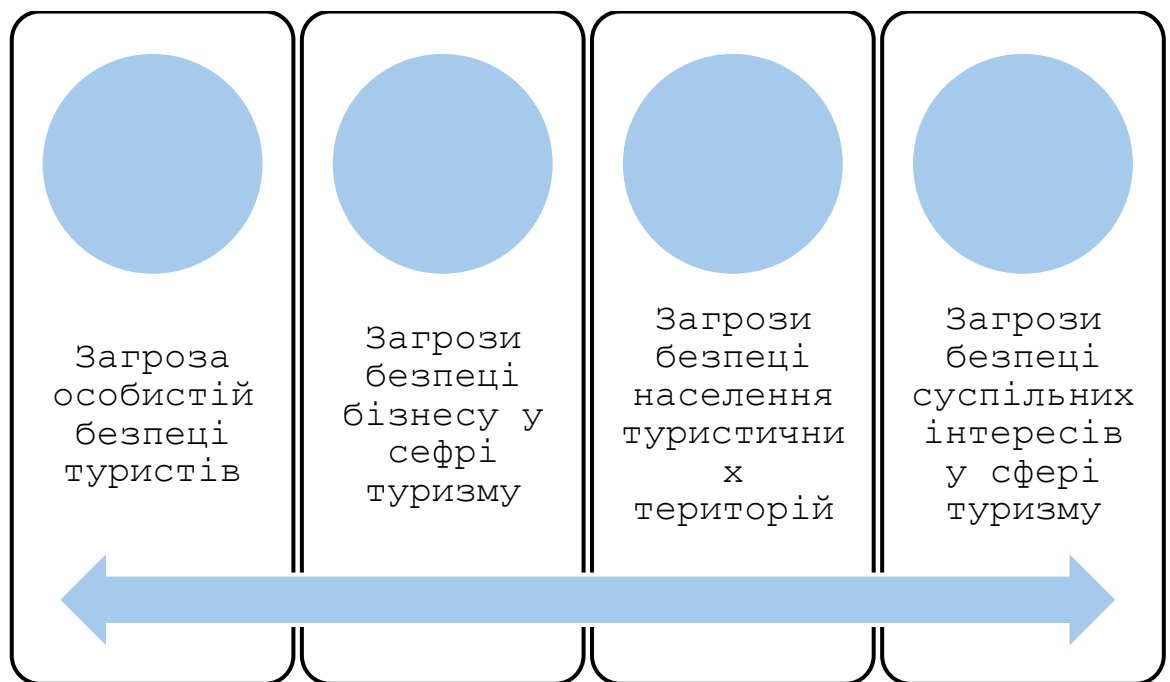


Рис. 1.2 – «Класифікація загроз безпеці туристичного бізнесу» [44]

У сучасних умовах маркетингове середовище туристичного ринку неможливо розглядати окремо від безпекового чинника. Саме безпека

сьогодні значною мірою визначає конкурентоспроможність туристичних дестинацій, рівень туристичної активності та перспективи розвитку туристичної галузі. Туристичні підприємства змушені враховувати безпекові ризики під час формування туристичного продукту, вибору маршрутів, організації логістики та комунікації з клієнтами.

Важливу роль у формуванні безпечного туристичного середовища відіграють державні органи управління туризмом. В Україні одним із ключових суб'єктів забезпечення безпеки туристичних подорожей є Державне агентство розвитку туризму України, яке здійснює інформаційну підтримку туристів, розробляє рекомендації щодо безпечних подорожей та координує окремі напрями державної політики у сфері туризму.

Таким чином, сучасний розвиток туристичної галузі безпосередньо залежить від рівня безпеки туристичного середовища. Воєнні конфлікти, пандемії, глобальні ризики та кризові явища суттєво впливають на функціонування туристичного ринку та формують нові вимоги до організації туристичної діяльності. У зв'язку з цим забезпечення безпеки туристичних подорожей повинно розглядатися як один із пріоритетних напрямів розвитку туристичної галузі України.

Однією з найбільш поширених є класифікація ризиків за джерелом їх виникнення. Відповідно до цього підходу виділяють природні, техногенні, соціальні, політичні, економічні та медико-біологічні ризики. Природні ризики пов'язані з впливом природних факторів, таких як погодні умови, стихійні лиха, кліматичні особливості території. Вони можуть проявлятися у вигляді землетрусів, повеней, лавин, штормів, що створюють безпосередню загрозу для життя та здоров'я туристів. Особливо актуальними ці ризики є для активного та екстремального туризму, де природне середовище виступає основним об'єктом туристичної діяльності.

Техногенні ризики виникають унаслідок діяльності людини та пов'язані з функціонуванням технічних систем, транспортних засобів, інфраструктури. До них належать аварії на транспорті, технічні несправності обладнання,

пожежі в готелях, порушення норм експлуатації туристичних об'єктів. Як зазначає Д. В. Лисенко, дотримання стандартів безпеки та технічних регламентів є ключовим фактором мінімізації таких ризиків у туристичній сфері [20].

Соціальні ризики охоплюють загрози, пов'язані з поведінкою людей та соціальним середовищем. До них належать злочинність, шахрайство, конфлікти, дискримінація, культурні непорозуміння. В умовах глобалізації та зростання туристичних потоків соціальні ризики набувають особливої актуальності, оскільки туристи часто потрапляють у незнайоме середовище з іншими соціальними нормами та правилами поведінки.

Політичні ризики пов'язані з нестабільністю політичної ситуації, військовими конфліктами, терористичними загрозами, змінами в законодавстві. Для України цей вид ризиків є особливо значущим у сучасних умовах. В. Холодок зазначає, що воєнні дії та політична нестабільність суттєво впливають на розвиток туризму, знижуючи рівень безпеки та туристичної привабливості регіонів [3].

Економічні ризики проявляються у вигляді фінансової нестабільності, коливань валютних курсів, зростання цін, банкрутства туристичних підприємств. Вони можуть впливати як на доступність туристичних послуг для споживачів, так і на стабільність функціонування туристичного бізнесу. У свою чергу, медико-біологічні ризики пов'язані з поширенням інфекційних захворювань, епідемій, погіршенням санітарно-епідемічної ситуації. Пандемія COVID-19 продемонструвала, що такі ризики можуть мати глобальний характер і призводити до суттєвих змін у туристичній діяльності. І. М. Кирилюк та Л. А. Чвертко наголошують, що в умовах пандемії особливого значення набувають превентивні заходи, санітарні стандарти та інформування туристів [8].

Крім класифікації за джерелами виникнення, ризики туристичної діяльності можна поділяти за рівнем впливу. Виділяють макрорівень (державні та глобальні ризики), мезорівень (регіональні та галузеві ризики) та

мікрорівень (ризика окремого підприємства або туриста). Такий підхід дозволяє більш чітко визначити відповідальність різних суб'єктів за забезпечення безпеки та розробити відповідні заходи реагування.

Важливим є також поділ ризиків за стадіями туристичної подорожі. На етапі планування можуть виникати інформаційні ризики, пов'язані з недостовірністю даних про туристичні послуги, помилками в бронюванні, шахрайством. Під час транспортування актуальними є транспортні ризики, пов'язані з безпекою перевезень. На етапі перебування в DESTИНАЦІЇ виникають ризики, пов'язані з проживанням, харчуванням, екскурсійною діяльністю, медичним обслуговуванням. Після завершення подорожі можуть виникати фінансові або правові ризики, пов'язані з поверненням коштів, страховими випадками тощо.

У сучасних умовах особливого значення набувають інформаційні та цифрові ризики. Розвиток онлайн-сервісів, систем бронювання, мобільних додатків створює нові можливості для туристів, але водночас підвищує ризики кіберзагроз, витоку персональних даних, шахрайства в Інтернеті. С. В. Нечитайло зазначає, що використання цифрових платформ потребує впровадження додаткових заходів безпеки, зокрема захисту інформації та контролю достовірності онлайн-ресурсів [21].

Класифікація ризиків і загроз у туристичній діяльності має не лише теоретичне, а й практичне значення. Вона дозволяє систематизувати можливі небезпеки, визначити їх джерела та характер впливу, що є основою для розробки ефективних заходів управління ризиками. Як зазначають О. В. Кулик, Г. Г. Цимбалюк та О. О. Кокар, сучасні підходи до менеджменту ризиків у туризмі передбачають комплексне використання методів ідентифікації, оцінки та мінімізації ризиків [25].

Систематизація ризиків у туристичній діяльності потребує не лише їх теоретичного опису, а й структурованого узагальнення за різними класифікаційними ознаками. Узагальнення наукових підходів дозволяє

виділити комплексну модель класифікації ризиків туристичних підприємств, що представлена в таблиці 1.1

Таблиця 1.1

Класифікація ризиків туристичних підприємств

Класифікаційна ознака	Види ризику	Характеристика ризику
1. За джерелом походження ризику	Внутрішні ризики	пов'язані з управлінням та діяльністю самого підприємства, такі як фінансові кризи, кадрові проблеми, стратегічні помилки тощо
	Зовнішні ризики	пов'язані із зовнішніми факторами, такими як політична нестабільність, природні катастрофи, економічні коливання тощо
2. За характером виникнення	Фінансові ризики	пов'язані з фінансовими операціями підприємства та інвестиціями
	Операційні ризики	виникають у процесі здійснення операційної діяльності підприємства
	Стратегічні ризики	пов'язані з недоліками у стратегічному плануванні або з неефективністю стратегічних рішень
3. За характеристиками ризиків	Потенційний ризик	ймовірний ризик, який може виникнути в майбутньому
	Неочікуваний ризик	виникає внаслідок подій або ситуацій, які не можуть бути передбачені стандартними методами управління ризиками
4. За масштабом впливу	Макроризики	такі, що мають глобальний або системний вплив на галузь чи економіку загалом
	Мікроризики	такі, що впливають на конкретне підприємство або проєкт сфери туризму
5. За ймовірністю виникнення	Критичні ризики	такі, що мають велику ймовірність виникнення та важкий вплив
	Допустимі ризики	такі, що мають меншу ймовірність виникнення та менший вплив
	Катастрофічні	такі, що призводять до банкрутства підприємства
6. За характером туристичних послуг	Транспортні ризики	ризики, що пов'язані з перевезенням туристів
	Ризики розміщення	ризики, що пов'язані з розміщенням туристів
7. За можливістю страхування	Страхові ризики	ризики, що підлягають страхуванню
	Нестрахові ризики	ризики, які не підлягають страхуванню страховими компаніями

Джерело: [43]

Подана класифікація дозволяє більш глибоко розкрити сутність ризиків у туристичній діяльності, оскільки охоплює як внутрішні процеси

функціонування підприємства, так і вплив зовнішнього середовища. Вона демонструє, що ризики в туризмі мають багатовимірний характер і можуть проявлятися одночасно на різних рівнях та в різних формах. Такий підхід узгоджується з науковими позиціями щодо комплексності ризиків у сфері туризму, які формуються під впливом економічних, соціальних і політичних факторів [23; 25].

Особливу увагу слід звернути на розподіл ризиків за джерелом походження, оскільки саме він визначає можливості їх контролю та управління. Внутрішні ризики є більш керованими, адже залежать від ефективності менеджменту підприємства, рівня кваліфікації персоналу та якості управлінських рішень. Натомість зовнішні ризики мають об'єктивний характер і часто не піддаються прямому впливу з боку підприємства, що ускладнює процес їх мінімізації.

Класифікація за характером виникнення дозволяє виділити фінансові, операційні та стратегічні ризики, що відповідають основним напрямам діяльності туристичних підприємств. Це створює основу для побудови системи управління ризиками, яка має враховувати специфіку кожного виду діяльності. Водночас поділ за характеристиками ризиків, зокрема на потенційні та неочікувані, підкреслює необхідність використання як прогнозних, так і адаптивних механізмів реагування.

Розподіл ризиків за масштабом впливу є важливим для розуміння їх наслідків. Макроризики, такі як економічні кризи чи пандемії, впливають на всю туристичну галузь, тоді як мікроризики мають локальний характер і стосуються окремих підприємств або туристичних продуктів. Саме це пояснює необхідність поєднання державного регулювання та управління на рівні підприємства.

Таким чином, класифікація ризиків туристичної діяльності є важливим інструментом їх систематизації та подальшого аналізу. Вона дозволяє визначити основні джерела загроз, оцінити їх вплив і сформувати підґрунтя

для розробки ефективних механізмів забезпечення безпеки туристичних подорожей.

1.3. Нормативно-правове забезпечення безпеки туризму та методичні підходи до її оцінювання

Нормативно-правове забезпечення безпеки туристичних подорожей є основою функціонування туристичної галузі, оскільки саме через систему законів, підзаконних актів і стандартів визначаються правила організації туристичної діяльності, вимоги до якості послуг, права та обов'язки суб'єктів ринку, а також механізми захисту туристів. В Україні система правового регулювання туризму формується на основі національного законодавства з урахуванням міжнародних стандартів і практик.

Ключовим нормативно-правовим актом є Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР, який визначає загальні засади державної політики у сфері туризму, регулює відносини між туристами, туроператорами, турагентами та іншими суб'єктами туристичної діяльності [28]. У цьому законі особлива увага приділяється питанням безпеки, зокрема визначено обов'язки суб'єктів туристичної діяльності щодо забезпечення належних умов перебування туристів, інформування їх про можливі ризики та надання достовірної інформації про туристичні послуги. Закон також передбачає відповідальність за порушення прав туристів і встановлює вимоги до страхування.

Важливим документом стратегічного характеру є розпорядження Кабінету Міністрів України № 168-р «Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів до 2026 року» [29]. У цьому документі безпека туристів визначена як один із пріоритетних напрямів розвитку галузі. Стратегія передбачає вдосконалення системи безпеки, гармонізацію національних стандартів із міжнародними, розвиток туристичної інфраструктури та підвищення якості послуг.

Окрім базових законодавчих актів, важливу роль у забезпеченні безпеки туристичних подорожей відіграють національні стандарти. Зокрема, ДСТУ ISO 21101:2016 встановлює вимоги до систем управління безпекою в пригодницькому туризмі. Цей стандарт визначає підходи до ідентифікації ризиків, оцінки небезпек та впровадження заходів безпеки, що дозволяє підвищити рівень захищеності туристів під час активних видів відпочинку [27].

Система нормативного регулювання туризму також включає інші законодавчі акти, які прямо або опосередковано впливають на безпеку туристичних подорожей. До них належать закони у сфері захисту прав споживачів, охорони здоров'я, транспорту, цивільного захисту та страхування. Їх комплексне застосування забезпечує багаторівневий підхід до регулювання безпеки туристичної діяльності.

З огляду на різноманітність нормативних документів доцільно систематизувати їх у вигляді таблиці.

Таблиця 1.2

Нормативно-правове забезпечення безпеки туристичних подорожей в Україні

Нормативний акт	Рік	Сфера регулювання	Значення для безпеки туризму
Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР	1995 (ред. 2024)	Загальне регулювання туристичної діяльності	визначає права туристів, обов'язки суб'єктів, вимоги до безпеки та страхування
Стратегія розвитку туризму та курортів до 2026 року	2017	Державна політика у сфері туризму	встановлює безпеку як пріоритет розвитку галузі
ДСТУ ISO 21101:2016	2016	Пригодницький туризм	визначає систему управління безпекою та ризиками
Закон України «Про захист прав споживачів»	1991	Захист прав клієнтів	гарантує якість і безпечність туристичних послуг
Закон України «Про страхування»	1996	Фінансові гарантії	забезпечує страхування туристів від ризиків
Кодекс цивільного захисту України	2012	Надзвичайні ситуації	регулює дії у випадку небезпечних ситуацій

Продовження табл.1.2

Закон України «Про транспорт»	1994	Перевезення	встановлює вимоги до безпеки перевезення туристів
Основи законодавства України про охорону здоров'я	1992	Медичне забезпечення	гарантує надання медичної допомоги туристам

Джерело: сформовано автором

Представлена система нормативно-правового забезпечення свідчить про те, що безпека туристичних подорожей в Україні регулюється комплексно, охоплюючи різні аспекти діяльності – від організації туристичних послуг до реагування на надзвичайні ситуації. Водночас науковці звертають увагу на наявність певних проблем у цій сфері. Зокрема, Г. М. Заваріка та інші дослідники зазначають, що в Україні спостерігається недостатня узгодженість між нормативними актами, а також відсутність єдиної системи станів безпеки [5].

Важливою складовою нормативного забезпечення є також міжнародні документи та рекомендації. Україна інтегрується у світову туристичну систему, тому гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами є необхідною умовою підвищення рівня безпеки. У цьому контексті особливого значення набувають рекомендації міжнародних організацій, зокрема щодо безпеки подорожей, інформування туристів та реагування на кризові ситуації.

Таким чином, нормативно-правове забезпечення безпеки туристичних подорожей в Україні має багаторівневу структуру, що включає закони, підзаконні акти, стандарти та міжнародні рекомендації. Його ефективність визначається не лише наявністю нормативної бази, а й рівнем її практичного застосування, контролю та адаптації до сучасних викликів туристичної діяльності.

РОЗДІЛ II. АНАЛІЗ СТАНУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ НА ВНУТРІШНЬОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

2.1. Сучасний стан розвитку туризму та рівень безпеки туристичних подорожей в Україні

У сучасних умовах туристична галузь України функціонує під впливом значних соціально-економічних і безпекових трансформацій, що визначають особливості розвитку внутрішнього туризму, структуру туристичних потоків та рівень безпеки туристичних подорожей. Особливо суттєвий вплив на туристичну сферу мали пандемія COVID-19 та повномасштабна війна, які призвели до зміни туристичної поведінки населення, переорієнтації туристичного попиту та посилення ролі внутрішнього туризму у структурі національної економіки.

Як зазначають В. Р. Ковалишин та Є. С. Скворцов, внутрішній туризм в умовах сучасних кризових процесів почав виконувати функцію одного з ключових внутрішніх драйверів регіонального розвитку, сприяючи підтримці зайнятості населення, розвитку малого та середнього бізнесу, а також активізації економічної діяльності у відносно безпечних регіонах України . Унаслідок цього внутрішній туристичний ринок став більш залежним від безпекового фактора, ніж у попередні роки.

До 2020 року туристична галузь України демонструвала поступове зростання. Основними центрами туристичної активності залишалися м. Київ, Львівська, Одеська, Івано-Франківська та Закарпатська області. Проте пандемія COVID-19 призвела до різкого скорочення міжнародної мобільності та суттєвих обмежень у функціонуванні туристичної інфраструктури. У цей період внутрішній туризм частково компенсував втрати міжнародного туристичного ринку, оскільки населення почало активніше обирати подорожі в межах держави.

На думку І. М. Кирилюк та Л. А. Чвертко, пандемія сприяла формуванню нових моделей туристичної поведінки, пов'язаних із підвищеною увагою до санітарно-епідемічної безпеки, скороченням тривалості подорожей та зростанням популярності природно-рекреаційного туризму [8]. Подібні тенденції були характерними не лише для України, але й для більшості європейських країн, що підтверджують дослідження Ю. Пасевич, Л. Стешенко та І. Савченко [16].

Після початку повномасштабної війни у 2022 році структура туристичних потоків в Україні зазнала ще більш суттєвих змін. Туристичний попит почав концентруватися переважно у відносно безпечних регіонах західної та центральної частини держави. Це було зумовлено як безпековими чинниками, так і внутрішньою міграцією населення. Унаслідок цього саме західні регіони України стали основними центрами внутрішнього туризму.

Для оцінки сучасного стану туристичної сфери доцільно проаналізувати динаміку податкових надходжень від туристичної галузі, які є одним із ключових індикаторів розвитку внутрішнього туризму. На основі даних Державного агентства розвитку туризму України та дослідження В. Р. Ковалишина й Є. С. Скворцова сформовано таблицю 2.1.

Таблиця 2.1

**Податкові надходження від туристичної галузі в Україні у 2021–
2024 рр., млн грн**

Рік	Податкові надходження, млн грн	Відхилення до попереднього року
2021	2231,8	–
2022	1551,3	–680,5
2023	1873,8	+322,5
2024	2868,8	+995,0

Джерело: сформовано автором на основі [34]

Дані таблиці свідчать, що у 2022 році туристична галузь зазнала суттєвого скорочення податкових надходжень через початок повномасштабної війни. У порівнянні з 2021 роком обсяг надходжень

зменшився на 680,5 млн грн. Проте вже у 2023 році спостерігалось поступове відновлення туристичної активності, а у 2024 році обсяг надходжень перевищив довоєнний рівень.

Подібна динаміка свідчить про адаптацію туристичної сфери до сучасних умов та поступове відновлення внутрішнього туризму. Водночас відновлення відбувається нерівномірно між регіонами України. Найбільше зростання туристичної активності спостерігається у західних регіонах, тоді як південні та східні області залишаються найбільш вразливими через безпекові ризики.

Важливою особливістю сучасного етапу розвитку туризму є зміна регіональної структури туристичних потоків. В. Р. Ковалишин та Є. С. Скворцов зазначають, що відбувся суттєвий перерозподіл туристичного попиту на користь відносно безпечних регіонів із розвиненою інфраструктурою. Найбільш позитивна динаміка характерна для Львівської, Закарпатської та Івано-Франківської областей.

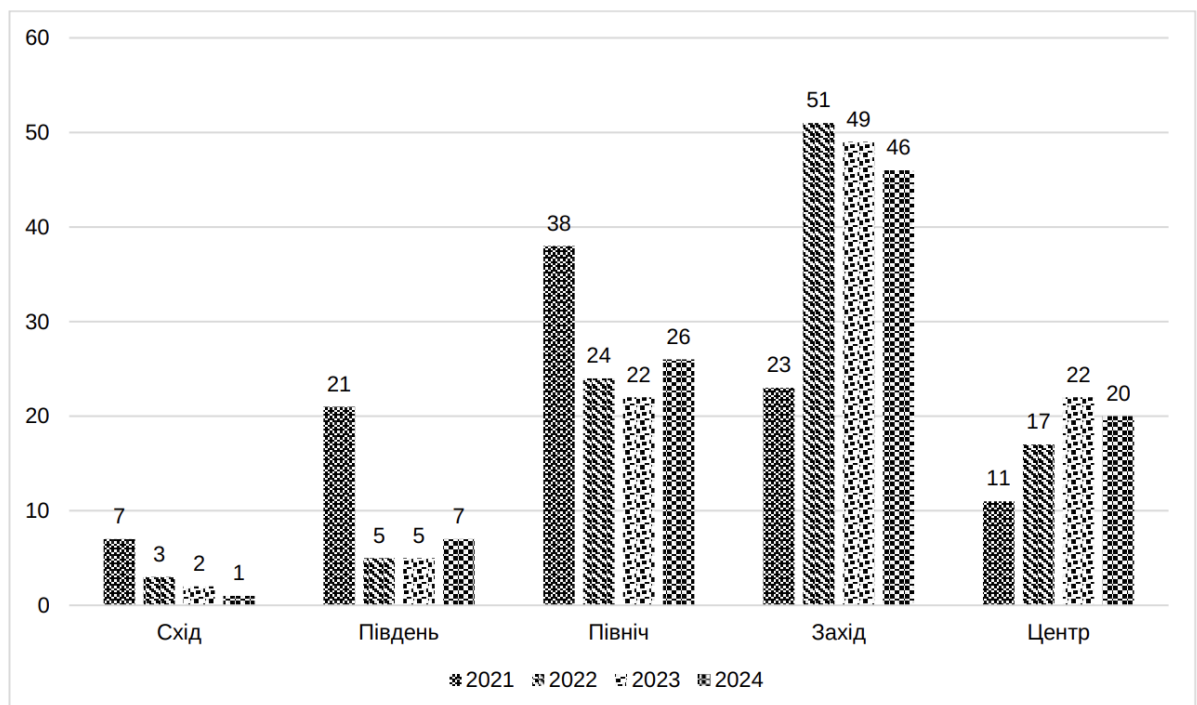


Рис. 2.1 Динаміка податкових надходжень від туристичної галузі України у 2021–2024 рр.[41]

Значний вплив на сучасний розвиток туризму мають також безпекові обмеження. В умовах воєнного стану туристичні подорожі супроводжуються підвищеними ризиками, пов'язаними з ракетними обстрілами, мінною небезпекою, обмеженням доступу до окремих територій та необхідністю постійного моніторингу безпекової ситуації. Саме тому питання безпеки стало одним із ключових факторів вибору туристичних маршрутів та DESTINAЦІЙ.

Як зазначає І. Р. Данчевська, в умовах воєнного стану безпека туризму перетворюється на базову умову функціонування всієї туристичної галузі, а організація туристичних подорожей повинна враховувати оперативну безпекову інформацію, наявність укриттів, логістику евакуації та рівень ризику в регіоні [29]. У зв'язку з цим державні органи та туристичні підприємства почали приділяти значну увагу інформаційному супроводу туристів та формуванню рекомендацій щодо безпечних подорожей.

Сучасний внутрішній туризм в Україні характеризується не лише зміною географії туристичних потоків, а й трансформацією туристичних потреб населення. У пріоритеті залишаються короткотривалі подорожі, природно-рекреаційний, екологічний та оздоровчий туризм. Особливого значення набувають DESTINAЦІЙ, які поєднують безпечне середовище, розвинену інфраструктуру та можливість психологічного відновлення населення в умовах тривалого стресу.

За результатами дослідження В. Р. Ковалишина та Є. С. Скворцова, найбільша концентрація внутрішніх туристичних потоків у 2023–2024 роках спостерігалася у Західному та Центральному макрорегіонах України, тоді як східні та південні області демонстрували суттєве скорочення туристичної активності. Це пояснюється відносно стабільною безпековою ситуацією, кращим станом туристичної інфраструктури та активним розвитком рекреаційних послуг у західних областях держави.

Для більш детального аналізу регіональної структури внутрішнього туризму доцільно розглянути частку туристичних потоків за макрорегіонами України.

Регіональна структура внутрішніх туристичних потоків України

Регіон	Частка внутрішніх туристів, %	Індекс динаміки туристичних потоків
Східний	7	0,81
Південний	18	0,95
Північний	10	1,02
Західний	38	1,18
Центральний	27	1,07

Джерело: сформовано автором на основі даних Держстату та дослідження В. Р. Ковалишина, Є. С. Скворцова

Для більш наочного відображення регіональної структури внутрішніх туристичних потоків України результати подано у вигляді діаграми (рис. 2.2).

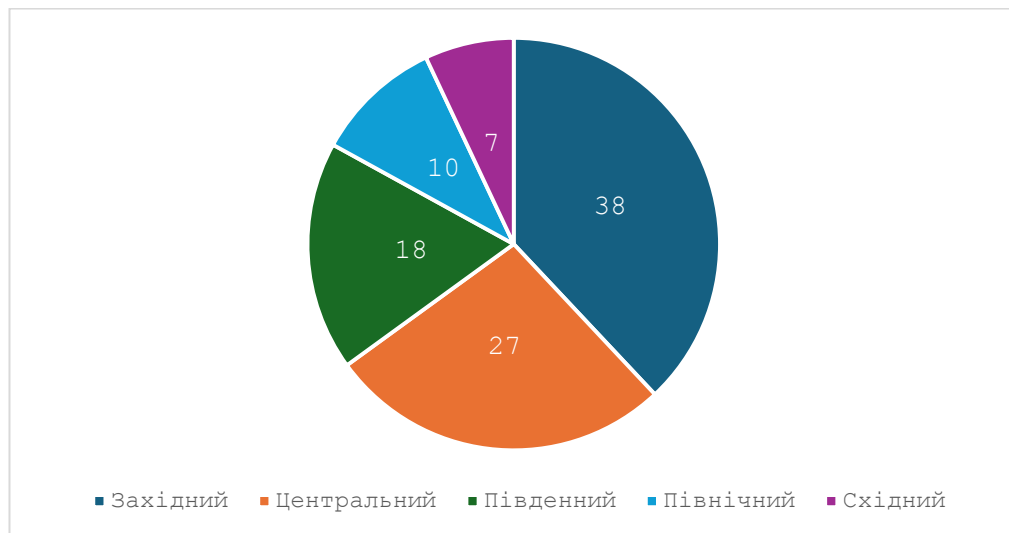


Рис. 2.2 – Регіональна структура внутрішніх туристичних потоків України у 2024 році

Джерело: сформовано автором

Як видно з рисунка 2.2, найбільша частка внутрішніх туристичних потоків припадає на Західний макрорегіон (38 %), що пояснюється відносно стабільною безпековою ситуацією та високою концентрацією туристично-рекреаційних ресурсів. Друге місце посідає Центральний макрорегіон (27 %). Найменша частка туристичних потоків характерна для Східного регіону (7 %),

що пов'язано з високим рівнем безпекових ризиків та близькістю до зони бойових дій.

Наведені дані свідчать, що найбільшу частку внутрішніх туристичних потоків формує Західний макрорегіон – 38 %. Водночас індекс динаміки туристичних потоків у цьому регіоні становить 1,18, що вказує на суттєве зростання туристичної активності порівняно з довоєнним періодом. Подібна тенденція характерна і для Центрального макрорегіону, де індекс перевищує одиницю та становить 1,07.

Натомість Східний регіон характеризується найнижчим показником туристичної активності. Індекс динаміки туристичних потоків тут становить лише 0,81, що свідчить про значне скорочення внутрішнього туризму. Основними причинами є безпосередня близькість до зони бойових дій, руйнування інфраструктури, високий рівень безпекових ризиків та обмеження туристичної діяльності.

Південний регіон також демонструє зниження туристичної активності. Незважаючи на традиційно високий туристичний потенціал морського узбережжя, рівень безпеки в регіоні залишається недостатнім для повноцінного функціонування туристичної галузі. Особливо це стосується Одеської, Миколаївської та Херсонської областей, де туристична діяльність значною мірою залежить від воєнної ситуації та доступності рекреаційних територій.

У сучасних умовах важливим показником розвитку туристичної сфери є також рівень податкових надходжень у розрізі окремих регіонів. Найбільші обсяги туристичного збору у 2024 році були зафіксовані у місті Київ, Львівській, Івано-Франківській та Закарпатській областях. Це свідчить про концентрацію туристичного попиту саме у відносно безпечних регіонах із розвиненою туристичною інфраструктурою. Слід зазначити, що розвиток внутрішнього туризму в умовах війни виконує не лише економічну, а й соціально-психологічну функцію. Подорожі в межах держави сприяють психологічному відновленню населення, підтримці емоційного стану та

формуванню внутрішньої мобільності громадян. Унаслідок цього туристичні подорожі дедалі більше розглядаються як елемент соціальної стабілізації суспільства.

Одночасно зростає значення цифрових технологій у забезпеченні безпеки туристичних подорожей. Використання онлайн-карт, систем сповіщення про повітряні тривоги, мобільних застосунків для моніторингу безпекової ситуації та цифрових сервісів бронювання дозволяє підвищити рівень захищеності туристів. О. М. Головня та І. В. Леонтєв наголошують, що цифровізація туристичної галузі є одним із ключових напрямів її адаптації до сучасних кризових умов [11].

Важливим чинником розвитку туризму залишається також стан транспортної інфраструктури. Безпечне транспортне сполучення, наявність альтернативних маршрутів, функціонування залізничного транспорту та логістична доступність туристичних дестинацій безпосередньо впливають на можливість здійснення туристичних подорожей. У воєнних умовах саме транспортна система забезпечує мобільність туристів та підтримує функціонування внутрішнього туристичного ринку.

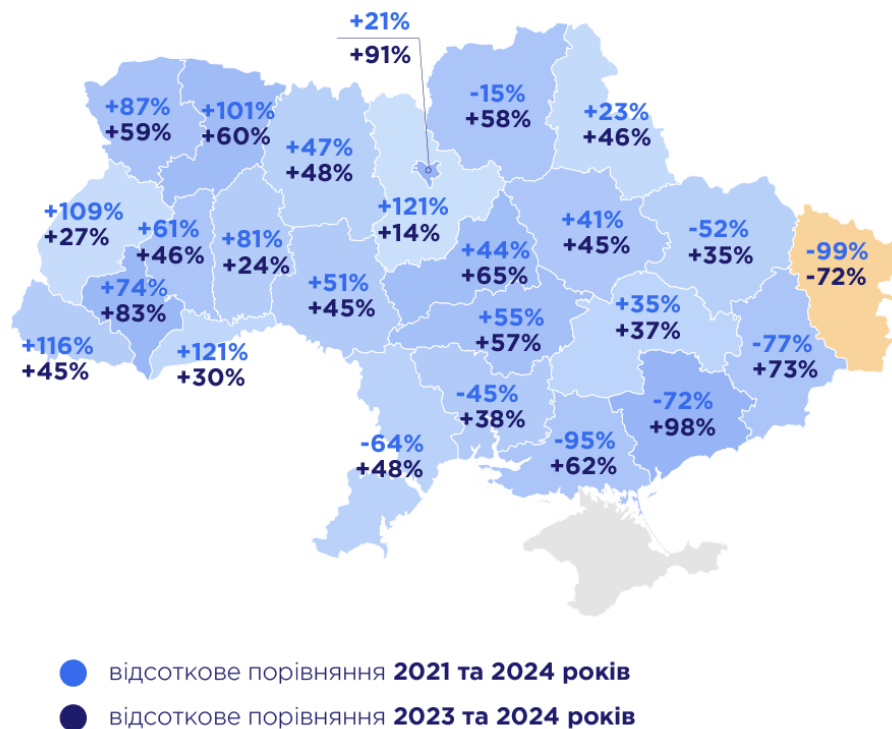


Рис. 2.3 – Регіональна структура внутрішніх туристичних потоків України у 2024 році [34]

У 2024–2025 роках внутрішній туристичний ринок України продовжив демонструвати поступове відновлення, попри складну безпекову ситуацію. Однією з основних тенденцій стало збільшення туристичної активності у регіонах із відносно стабільною безпековою ситуацією та розвинутою рекреаційною інфраструктурою. Найбільшу динаміку розвитку продемонстрували Львівська, Івано-Франківська та Закарпатська області, де значно зросли обсяги бронювання засобів розміщення, туристичного збору та внутрішніх подорожей.

За даними Державного агентства розвитку туризму України, у першому півріччі 2025 року податкові надходження від туристичної сфери перевищили 1,5 млрд грн, що на третину більше порівняно з аналогічним періодом попереднього року [17]. Це свідчить про поступову адаптацію туристичної галузі до сучасних умов функціонування та збереження попиту на внутрішні туристичні послуги.

Одним із ключових чинників розвитку внутрішнього туризму стало збільшення попиту на короткотривалі поїздки та природно-рекреаційний туризм. Найбільш популярними залишаються гірські маршрути Карпатського регіону, оздоровчі комплекси Закарпаття, екологічні маршрути та рекреаційні території західної частини України. Водночас туристичний попит значною мірою залежить від оперативної безпекової ситуації, рівня транспортної доступності та наявності базових елементів цивільного захисту.

У сучасних умовах важливим елементом туристичної безпеки стало дотримання рекомендацій щодо поведінки під час воєнного стану. Державне агентство розвитку туризму України опублікувало низку рекомендацій для туристів, які включають необхідність перевірки безпекової ситуації перед подорожжю, використання офіційних джерел інформації, уникнення

потенційно небезпечних територій та обов'язкове ознайомлення з маршрутами евакуації [32].

Суттєво змінився і характер туристичної інфраструктури. У багатьох засобах розміщення були облаштовані укриття, системи резервного електроживлення, запаси води та засоби автономного функціонування. Це стало важливою конкурентною перевагою для готелів і рекреаційних комплексів, оскільки туристи дедалі частіше звертають увагу саме на рівень безпеки та готовність об'єкта до надзвичайних ситуацій.

Для оцінки сучасного стану безпеки туристичних подорожей доцільно узагальнити основні фактори, які найбільше впливають на внутрішній туризм України.

Таблиця 2.3

Основні чинники впливу на рівень безпеки туристичних подорожей в Україні

Чинник	Вплив на туристичну діяльність
Воєнні дії	обмеження туристичних маршрутів, підвищення ризиків
Повітряні тривоги	необхідність облаштування укриттів та систем оповіщення
Мінна небезпека	обмеження доступу до окремих територій
Стан транспортної інфраструктури	впливає на доступність туристичних дестинацій
Рівень цифрового інформування	забезпечує оперативне реагування туристів
Розвиток внутрішнього туризму	стимулює адаптацію туристичних підприємств
Санітарно-епідемічні вимоги	впливають на стандарти обслуговування
Регіональна безпекова ситуація	визначає концентрацію туристичних потоків

Джерело: сформовано автором

Узагальнення наведених чинників дозволяє виділити основні групи факторів, які визначають рівень безпеки туристичних подорожей в Україні (рис. 2.4).

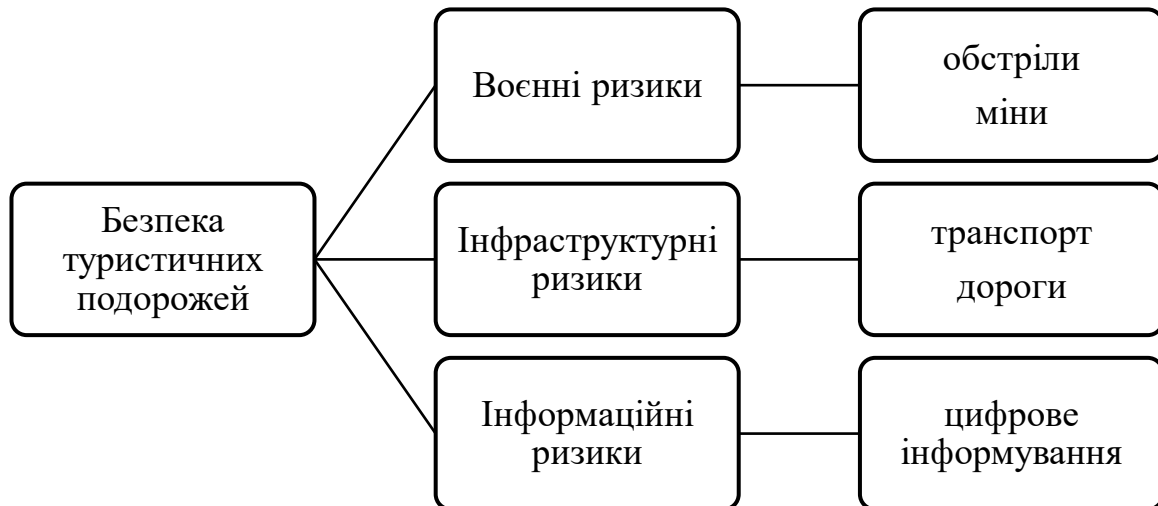


Рис. 2.4 – Основні чинники впливу на безпеку туристичних подорожей в Україні

Джерело: сформовано автором

Як видно з рисунка 2.3, забезпечення безпеки туристичних подорожей залежить від сукупності безпекових, інфраструктурних та інформаційних чинників. Найбільш вагомими в сучасних умовах є безпекові ризики, пов'язані з воєнними діями, мінною небезпекою та обмеженням доступу до окремих територій. Важливу роль також відіграють інфраструктурні фактори, зокрема стан транспортної мережі, наявність укриттів і безпечних маршрутів пересування. Інформаційні чинники забезпечують своєчасне інформування туристів про потенційні загрози та сприяють підвищенню загального рівня безпеки подорожей.

Наведені дані свідчать, що сучасна система туристичної безпеки в Україні формується під впливом як традиційних, так і нових загроз. Якщо до пандемії основна увага приділялася якості обслуговування та медичному страхуванню, то сьогодні ключове значення мають фізична безпека туристів, швидкість інформування та готовність туристичної інфраструктури до кризових ситуацій.

Водночас спостерігається поступове підвищення ролі цифрових технологій у забезпеченні туристичної безпеки. Туристи активно використовують мобільні застосунки для моніторингу повітряних тривог, онлайн-карти укриттів, електронні сервіси бронювання та цифрові системи навігації. Це дозволяє оперативно реагувати на зміну безпекової ситуації та підвищує рівень адаптації туристів до сучасних умов подорожей.

Окремою тенденцією стало посилення вимог до організації активного та гірського туризму. Через збільшення кількості внутрішніх туристів у Карпатському регіоні суттєво зросло навантаження на рятувальні служби, туристичні маршрути та природоохоронні території. У зв'язку з цим адміністрації національних природних парків та туристичні організації посилили вимоги щодо дотримання правил безпеки, використання маркованих маршрутів та інформування туристів про погодні умови [30].

Таким чином, сучасний стан розвитку туризму України характеризується нерівномірністю регіонального розвитку, трансформацією структури туристичних потоків та суттєвим зростанням ролі безпекового чинника у функціонуванні туристичної галузі. Внутрішній туризм поступово адаптується до кризових умов, проте його подальший розвиток безпосередньо залежатиме від стабілізації безпекової ситуації, розвитку інфраструктури та вдосконалення механізмів забезпечення безпеки туристичних подорожей.

2.2. Оцінка ефективності системи стандартів безпеки у сфері внутрішнього туризму

Система стандартів безпеки у сфері внутрішнього туризму України в сучасних умовах відіграє важливу роль у забезпеченні стабільного функціонування туристичної галузі, захисту туристів та формуванні довіри до туристичних послуг. Особливого значення питання стандартизації набули

після пандемії COVID-19 та в умовах воєнного стану, коли безпекові вимоги до туристичних підприємств суттєво посилилися.

В Україні система безпеки туристичної діяльності формується на основі законодавчих норм, державних стандартів, внутрішніх регламентів туристичних підприємств та рекомендацій органів державної влади. Основу нормативного регулювання становить Закон України «Про туризм», який визначає права туристів, обов'язки суб'єктів туристичної діяльності та відповідальність за безпеку туристичних послуг [27]. Водночас ефективність практичного функціонування системи безпеки значною мірою залежить від рівня впровадження стандартів безпеки безпосередньо у діяльність туристичних підприємств.

Одним із ключових міжнародних документів у сфері туристичної безпеки є стандарт ДСТУ ISO 21101:2016 «Пригодницький туризм. Системи управління безпекою» [26]. Його положення передбачають системний підхід до управління ризиками, оцінювання небезпек, підготовки персоналу та реагування на надзвичайні ситуації. Особливо актуальним застосування цього стандарту є для активного, спортивного та гірського туризму, який сьогодні демонструє значне зростання в межах внутрішнього туристичного ринку України.

Аналіз сучасного стану туристичної галузі свідчить, що рівень впровадження стандартів безпеки в Україні залишається нерівномірним. Найвищий рівень адаптації до сучасних безпекових вимог характерний для великих готельних комплексів, туристичних операторів та рекреаційних центрів західних регіонів України. Натомість значна частина малого туристичного бізнесу не має достатніх фінансових та організаційних можливостей для повноцінного впровадження сучасних стандартів безпеки.

Як зазначає О. Долинська, система нормативно-правового забезпечення туристичної діяльності України перебуває у процесі адаптації до сучасних європейських вимог, однак залишається проблема практичного контролю за дотриманням встановлених стандартів [14]. Це створює ситуацію, коли

формальне існування нормативних вимог не завжди гарантує їх ефективне застосування у практичній діяльності.

У сучасних умовах особливо важливими складовими системи безпеки туристичних підприємств стали:

- наявність укриттів;
- системи оповіщення;
- резервні джерела електропостачання;
- плани евакуації;
- цифрові засоби інформування туристів;
- медичне забезпечення;
- страхування туристів.

Водночас рівень реалізації цих елементів суттєво відрізняється залежно від регіону та типу туристичного підприємства.

Для оцінки ефективності системи стандартів безпеки внутрішнього туризму доцільно узагальнити основні елементи сучасної системи безпеки туристичних підприємств України.

Таблиця 2.4

Основні елементи системи стандартів безпеки у сфері внутрішнього туризму України

Елемент системи безпеки	Характеристика елемента	Основні проблеми функціонування
Системи оповіщення	використання засобів оперативного інформування туристів про надзвичайні ситуації, повітряні тривоги та інші загрози	нерівномірний рівень технічного забезпечення в різних регіонах та туристичних об'єктах
Наявність укриттів	облаштування безпечних приміщень для тимчасового перебування туристів під час надзвичайних ситуацій	відсутність укриттів у частини малих готелів, садиб та рекреаційних закладів
Медичне забезпечення	наявність аптек, медичних пунктів та доступу до медичної допомоги	недостатня кількість медичного персоналу та обмежений рівень оснащення
Страхування туристів	забезпечення фінансового захисту туристів у разі нещасних випадків або форс-мажорних ситуацій	формальний характер окремих страхових програм та обмежене покриття ризиків
Цифрове інформування	використання мобільних застосунків, електронних сервісів та онлайн-платформ	залежність від стабільності Інтернет-зв'язку та електропостачання

Продовження табл. 2.4

Плани евакуації	наявність алгоритмів дій персоналу та туристів під час надзвичайних ситуацій	недостатній рівень практичної підготовки персоналу
Підготовка персоналу	проведення інструктажів та навчання працівників туристичної сфери	дефіцит спеціалізованих навчальних програм і тренінгів
Контроль за дотриманням стандартів	державний та внутрішній моніторинг виконання вимог безпеки	недостатній рівень перевірок та системного контролю
Транспортна безпека	організація безпечного перевезення туристів та контроль транспортних маршрутів	погіршення стану окремих доріг та перевантаження транспортної системи
Інформаційна підтримка туристів	надання актуальної інформації про ризики, обмеження та правила безпеки	недостатня оперативність оновлення інформації
Рятувальна інфраструктура	функціонування аварійно-рятувальних служб у туристичних регіонах	недостатнє технічне забезпечення окремих рятувальних підрозділів
Безпека туристичних маршрутів	контроль стану маршрутів та дотримання правил проходження	недостатній рівень маркування та навігації
Санітарно-епідеміологічні заходи	дотримання санітарних норм у закладах розміщення та харчування	нерівномірний рівень контролю за виконанням вимог
Система кризового реагування	координація дій у випадку надзвичайних ситуацій	недостатня взаємодія між службами та підприємствами

Джерело: сформовано автором

Наведені дані свідчать, що найбільш ефективно в Україні функціонують системи цифрового інформування та страхування туристів. Це пояснюється активним використанням мобільних застосунків, онлайн-платформ бронювання та електронних сервісів інформування населення про безпекову ситуацію. Після початку повномасштабної війни значна кількість туристичних підприємств інтегрувала системи моніторингу повітряних тривог та цифрового сповіщення клієнтів.

Водночас одним із найслабших елементів системи безпеки залишається професійна підготовка персоналу. У багатьох туристичних закладах відсутні регулярні тренування з евакуації, алгоритми дій у кризових ситуаціях та спеціалізовані програми навчання. Це особливо актуально для малих приватних садиб, хостелів та окремих об'єктів сільського туризму.

Суттєвою проблемою є також нерівномірність безпекового забезпечення між регіонами України. У відносно безпечних туристичних центрах рівень адаптації до сучасних умов є значно вищим, ніж у регіонах, які знаходяться ближче до зони бойових дій. Це впливає не лише на рівень туристичної активності, а й на довіру туристів до туристичних послуг загалом.

Важливим напрямом розвитку системи стандартів безпеки стало використання міжнародного досвіду. Зокрема, у сфері активного туризму все частіше застосовуються міжнародні рекомендації щодо управління ризиками, організації туристичних маршрутів та безпеки гірських подорожей [36; 37; 38]. Це сприяє поступовому підвищенню якості безпекового менеджменту у внутрішньому туризмі України.

Продовженням оцінки ефективності системи стандартів безпеки є аналіз практичного рівня їх реалізації у діяльності туристичних підприємств та туристичних дестинацій України. У сучасних умовах саме практична адаптація до кризових ситуацій стала одним із ключових критеріїв конкурентоспроможності внутрішнього туристичного ринку.

Однією з найбільш помітних змін останніх років стало посилення вимог до організації безпечного перебування туристів у закладах розміщення. Більшість готельних комплексів і туристичних баз у західних регіонах України обладнали укриття, резервні джерела живлення, системи автономного водозабезпечення та засоби оперативного інформування відвідувачів. Такі заходи стали відповіддю на зростання безпекових ризиків та необхідність підтримання безперервності функціонування туристичної інфраструктури в умовах воєнного стану.

Водночас рівень відповідності сучасним стандартам безпеки суттєво відрізняється залежно від масштабу підприємства. Великі туристичні комплекси мають більше фінансових можливостей для модернізації систем безпеки, тоді як малий туристичний бізнес часто обмежується мінімальними вимогами. Унаслідок цього частина об'єктів розміщення не має належного технічного оснащення або достатнього рівня підготовки персоналу.

Як зазначає С. О. Юрченко, державне регулювання якості туристичних послуг в умовах воєнного стану потребує посилення контролю за дотриманням безпекових вимог та створення ефективних механізмів моніторингу діяльності туристичних підприємств [5]. Недостатній рівень контролю призводить до нерівномірного впровадження стандартів та формального виконання окремих вимог.

Особливу увагу туристичні підприємства почали приділяти інформаційній безпеці туристів. Значного поширення набули мобільні сервіси інформування про повітряні тривоги, карти укриттів, онлайн-консультації та цифрові системи підтримки туристів. Це дозволило підвищити швидкість реагування на надзвичайні ситуації та покращити комунікацію між туристичними підприємствами й клієнтами.

Важливим елементом сучасної системи безпеки є також страхування туристів. Незважаючи на обов'язковість страхових послуг у більшості туристичних подорожей, рівень якості страхового забезпечення залишається неоднорідним. Суттєво змінилися підходи до організації активного та гірського туризму. Через збільшення кількості внутрішніх туристів у Карпатському регіоні підвищилося навантаження на туристичні маршрути та рятувальні служби. У зв'язку з цим адміністрації природоохоронних територій посилили вимоги щодо дотримання правил поведінки туристів, обмеження відвідування окремих маршрутів у складних погодних умовах та необхідності використання відповідного спорядження. Для оцінки практичного рівня впровадження стандартів безпеки доцільно узагальнити основні зміни у функціонуванні туристичних підприємств України.

Таблиця 2.5

Основні напрями адаптації туристичних підприємств України до сучасних безпекових умов

Напрямок адаптації	Практична реалізація
Облаштування укриттів	створення безпечних зон у готелях та туристичних комплексах
Резервне енергозабезпечення	використання генераторів та автономних систем живлення

Продовження табл. 2.5

Цифрове інформування	інтеграція систем сповіщення про небезпеку
Підвищення вимог до персоналу	проведення інструктажів та навчань
Посилення медичного забезпечення	наявність аптечок, договорів із медичними установами
Оновлення маршрутів	виключення потенційно небезпечних територій
Розширення страхових програм	адаптація страхових пакетів до воєнних ризиків
Посилення контролю доступу	впровадження систем відеоспостереження та реєстрації

Джерело: сформовано автором

Наведені дані свідчать, що туристичні підприємства України поступово адаптуються до сучасних умов функціонування та впроваджують нові механізми забезпечення безпеки туристів. Найбільш активно ці процеси відбуваються у великих туристичних центрах та регіонах із високою концентрацією внутрішнього туризму.

Водночас ефективність системи стандартів безпеки значною мірою залежить від рівня державної підтримки та координації дій між органами влади, туристичними підприємствами та рятувальними службами. Недостатній рівень фінансування, дефіцит кваліфікованих кадрів і нерівномірність розвитку туристичної інфраструктури залишаються важливими проблемами сучасного етапу розвитку внутрішнього туризму України.

Суттєвим викликом є також відсутність єдиної системи моніторингу безпеки туристичних подорожей. У більшості випадків туристи самостійно оцінюють рівень ризиків, орієнтуючись на інформацію з відкритих джерел. Це підвищує значення державного інформаційного супроводу та офіційних рекомендацій щодо організації безпечних подорожей у межах України.

У сучасних умовах оцінка ефективності системи стандартів безпеки внутрішнього туризму пов'язана також із рівнем готовності туристичної інфраструктури до кризових ситуацій. Практика останніх років показала, що саме швидкість адаптації підприємств до нових ризиків значною мірою

визначає можливість їх подальшого функціонування та конкурентоспроможність на внутрішньому ринку.

Одним із ключових показників ефективності системи безпеки є рівень довіри туристів до туристичних послуг. В умовах воєнного стану туристи значно уважніше оцінюють питання особистої безпеки, транспортної доступності, наявності укриттів та інформаційного супроводу. Це впливає не лише на вибір туристичної дестинації, а й на тривалість подорожей, рівень витрат та загальну туристичну активність населення.

Важливим елементом сучасної системи безпеки стало використання цифрових технологій. Туристичні підприємства активно інтегрують онлайн-платформи бронювання, системи електронного інформування, цифрові карти маршрутів та сервіси оперативного зв'язку з клієнтами. Особливо актуальними стали мобільні додатки для моніторингу повітряних тривог, систем навігації та пошуку укриттів. Це дозволяє значно підвищити оперативність реагування на потенційні загрози.

Як зазначають Л. А. Гуцал, В. А. Столяр та С. І. Павлюк, цифрові технології поступово стають невід'ємною складовою організації туристичних подорожей, оскільки забезпечують не лише комфорт, а й підвищують рівень безпеки туристів через доступ до актуальної інформації та можливість швидкої комунікації [12].

Суттєво змінилася і система організації туристичних маршрутів. Частина маршрутів була переглянута або тимчасово закрита через підвищені ризики, мінну небезпеку чи обмеження доступу до окремих територій. Водночас туристичні підприємства почали активніше розробляти альтернативні маршрути у відносно безпечних регіонах, що сприяло розвитку локального туризму та перерозподілу туристичних потоків.

Особливу увагу сьогодні приділяють питанням безпеки у природно-рекреаційних територіях. Зростання популярності гірського туризму та екологічних маршрутів супроводжується необхідністю посилення контролю за дотриманням правил поведінки туристів. У Карпатському регіоні регулярно

оновлюються рекомендації щодо проходження туристичних маршрутів, погодних обмежень та використання спеціального спорядження [30].

Важливим напрямом розвитку системи безпеки стало посилення співпраці між туристичними підприємствами та службами цивільного захисту. У багатьох регіонах впроваджуються спільні алгоритми реагування на надзвичайні ситуації, проводяться інструктажі для персоналу та створюються системи оперативного оповіщення туристів.

Для узагальнення сучасного стану системи стандартів безпеки внутрішнього туризму доцільно виділити основні переваги та проблеми її функціонування.

Таблиця 2.6

**Переваги та проблеми сучасної системи стандартів безпеки
внутрішнього туризму України**

Переваги системи	Основні проблеми
Активне впровадження цифрових технологій – туристичні підприємства та органи державного управління дедалі активніше використовують мобільні застосунки, системи електронного бронювання, цифрові карти маршрутів, онлайн-сервіси інформування туристів про повітряні тривоги, погодні умови та транспортні обмеження. Це дозволяє підвищити оперативність комунікації та швидкість реагування на небезпечні ситуації.	Нерівномірний рівень технічного забезпечення – частина туристичних об'єктів, особливо у невеликих населених пунктах та сільських туристичних дестинаціях, не має достатнього технічного оснащення, стабільного Інтернет-зв'язку або сучасних цифрових систем безпеки, що обмежує ефективність використання цифрових сервісів.
Розширення систем інформування туристів – значно активізувалося використання офіційних платформ та інформаційних ресурсів для оперативного інформування населення про рівень безпеки, правила поведінки під час воєнного стану та можливі ризики на туристичних маршрутах.	Недостатній контроль за дотриманням стандартів – у частини туристичних підприємств вимоги безпеки виконуються формально, а система державного моніторингу не завжди забезпечує належний контроль за якістю безпекових заходів.
Адаптація туристичної інфраструктури до воєнних умов – багато туристичних об'єктів обладнали укриття, резервні джерела електроживлення, автономні системи водопостачання та внутрішні системи оповіщення, що дозволило частково адаптувати туристичну сферу до сучасних умов функціонування.	Дефіцит фінансових ресурсів – значна частина туристичних підприємств не має достатнього фінансування для повноцінної модернізації інфраструктури та впровадження сучасних систем безпеки, особливо це стосується малого та середнього бізнесу.

Продовження табл.2.6

Розвиток безпечних туристичних маршрутів – туристичні потоки поступово переорієнтовуються на регіони з більш стабільною безпековою ситуацією, що сприяє розвитку нових туристичних маршрутів у західних та центральних областях України.	Недостатня підготовка персоналу – працівники туристичної сфери не завжди мають достатній рівень підготовки щодо дій у надзвичайних ситуаціях, кризового реагування та надання домедичної допомоги.
Посилення співпраці з рятувальними службами – у туристичних регіонах покращується взаємодія між туристичними підприємствами, місцевими органами влади та службами цивільного захисту, проводяться спільні інструктажі та координаційні заходи.	Обмежені можливості малого бізнесу – невеликі туристичні заклади часто не мають ресурсів для облаштування укриттів, встановлення систем оповіщення чи організації професійного навчання персоналу.
Поступове впровадження міжнародних стандартів – окремі туристичні підприємства впроваджують міжнародні підходи до управління ризиками, системи оцінювання безпеки маршрутів та сучасні принципи кризового менеджменту.	Відсутність єдиної системи моніторингу – в Україні поки що не функціонує комплексна державна система оцінювання ризиків та моніторингу безпеки туристичних подорожей на національному рівні.
Зростання уваги до страхування туристів – після пандемії COVID-19 та початку повномасштабної війни підвищився попит на туристичне страхування, а частина страхових компаній почала розширювати перелік страхових ризиків.	Формальне виконання окремих вимог – деякі суб'єкти туристичної діяльності впроваджують безпекові заходи лише формально, без належного практичного забезпечення їх ефективності.
Підвищення ролі внутрішнього туризму – скорочення міжнародних туристичних подорожей сприяло активізації внутрішнього туризму та розвитку локальних туристичних дестинацій, що стимулює оновлення туристичної інфраструктури.	Залежність туристичної активності від безпекової ситуації – туристичні потоки залишаються нестабільними через постійні зміни безпекового середовища, війнні загрози та транспортні обмеження.

Джерело: сформовано автором на основі [6]

Аналіз представлених даних свідчить, що сучасна система стандартів безпеки внутрішнього туризму України перебуває у процесі активної трансформації. Значна частина змін була спричинена необхідністю адаптації туристичної сфери до кризових умов функціонування. Водночас існуюча система все ще характеризується нерівномірністю розвитку та недостатнім рівнем координації між окремими суб'єктами туристичної діяльності.

Позитивною тенденцією є поступове впровадження міжнародних підходів до управління ризиками та безпекою туристичних подорожей. Це сприяє підвищенню якості туристичних послуг, формуванню довіри туристів

та розвитку внутрішнього туристичного ринку навіть в умовах підвищених безпекових ризиків.

Водночас подальше вдосконалення системи стандартів безпеки потребує посилення державного контролю, розвитку професійної підготовки персоналу, модернізації туристичної інфраструктури та створення комплексної системи моніторингу безпеки туристичних подорожей на національному рівні.

2.3. Основні проблеми, ризики та тенденції розвитку безпеки туристичних подорожей

Сучасний розвиток внутрішнього туризму України супроводжується значною кількістю проблем і ризиків, що безпосередньо впливають на рівень безпеки туристичних подорожей. В умовах воєнного стану туристична сфера функціонує в нестабільному середовищі, де безпекові фактори стали визначальними для організації туристичної діяльності, вибору маршрутів та функціонування туристичної інфраструктури.

Однією з головних проблем залишається нерівномірність безпекової ситуації між регіонами України. Частина територій держави перебуває під постійною загрозою ракетних обстрілів, що суттєво обмежує можливості розвитку туризму. Унаслідок цього внутрішній туристичний ринок характеризується високою концентрацією туристичних потоків у відносно безпечних регіонах західної частини країни.

Як зазначає І. Р. Данчевська, в умовах воєнного стану безпека туристичних подорожей визначається не лише рівнем розвитку туристичної інфраструктури, а й оперативною військово-політичною ситуацією в регіоні [29]. Це призводить до постійної зміни туристичних маршрутів, обмеження доступу до окремих територій та необхідності оперативного реагування туристичних підприємств на зміну рівня небезпеки.

Суттєвою проблемою залишається недостатній рівень технічного забезпечення частини туристичних об'єктів. Незважаючи на поступову адаптацію галузі до сучасних умов, не всі заклади розміщення мають укриття, резервні джерела живлення або системи автономного функціонування. Особливо це стосується невеликих приватних садиб, мініготелів та окремих об'єктів сільського туризму.

Значний вплив на рівень безпеки туристичних подорожей має також стан транспортної інфраструктури. Пошкодження доріг, обмеження транспортного сполучення, зміни логістичних маршрутів та перевантаження окремих транспортних напрямків ускладнюють організацію внутрішніх подорожей. У деяких регіонах це призводить до зниження доступності туристичних дестинацій та підвищення часу пересування.

Важливою проблемою є і недостатній рівень професійної підготовки персоналу у сфері безпеки. Частина працівників туристичної індустрії не має достатніх навичок дій у надзвичайних ситуаціях, проведення евакуації або надання домедичної допомоги. Це особливо актуально для малих туристичних підприємств, які часто не мають можливості організовувати системне навчання персоналу.

Проблемним залишається і питання інформаційної безпеки туристів. Через швидку зміну безпекової ситуації туристи не завжди мають доступ до актуальної та достовірної інформації про рівень небезпеки в окремих регіонах. Унаслідок цього підвищується ризик відвідування потенційно небезпечних територій або використання маршрутів із недостатнім рівнем безпекового забезпечення. Для узагальнення основних проблем і ризиків сучасного внутрішнього туризму України доцільно систематизувати їх у таблиці.

Таблиця 2.7

Основні проблеми та ризики забезпечення безпеки туристичних подорожей в Україні

Проблема / ризик	Прояв у туристичній сфері
Воєнні загрози	обмеження туристичної діяльності в окремих регіонах
Мінна небезпека	заборона відвідування частини природних територій

Продовження табл.2.7

Нерівномірність регіонального розвитку	концентрація туристичних потоків у західних областях
Недостатній рівень інфраструктури	відсутність укриттів та автономних систем
Транспортні обмеження	ускладнення логістики та доступу до дестинацій
Низький рівень підготовки персоналу	недостатня готовність до кризових ситуацій
Інформаційні ризики	нестача оперативної інформації для туристів
Фінансові обмеження підприємств	недостатні ресурси для модернізації систем безпеки

Джерело: сформовано автором

Наведені проблеми суттєво впливають на функціонування туристичної галузі та стримують розвиток внутрішнього туризму. Водночас навіть в умовах підвищених ризиків туристична сфера України поступово адаптується до нових умов функціонування. Туристичні підприємства переглядають маршрути, модернізують інфраструктуру, впроваджують цифрові сервіси інформування та посилюють заходи безпеки.

Однією з ключових тенденцій сучасного етапу є переорієнтація туристичного попиту на безпечні природно-рекреаційні території. Зростає популярність екологічного, оздоровчого, гірського та сільського туризму, що пояснюється бажанням туристів уникати великих скупчень людей і перебувати у відносно безпечному середовищі. Одночасно підвищується попит на короткотривалі подорожі та індивідуальні туристичні маршрути.

Продовження сучасних тенденцій розвитку внутрішнього туризму України свідчить про поступову трансформацію підходів до забезпечення безпеки туристичних подорожей. Якщо раніше безпекові заходи переважно стосувалися санітарних норм, страхування чи технічного стану туристичних об'єктів, то сьогодні система безпеки охоплює значно ширший спектр напрямів – від цифрового моніторингу до кризового управління та інформаційного супроводу туристів.

Однією з основних тенденцій є активне впровадження цифрових технологій у сферу туристичної безпеки. Туристичні підприємства та державні

органи дедалі активніше використовують електронні сервіси для інформування населення про рівень небезпеки, зміни маршрутів, погодні умови та можливі обмеження. Значного поширення набули мобільні застосунки з картами укриттів, системами сповіщення про повітряні тривоги та онлайн-навігацією туристичних маршрутів.

За даними дослідження О. М. Головні та І. В. Леонтьєва, цифрова трансформація туристично-рекреаційної індустрії є одним із головних напрямів підвищення стійкості туристичної сфери до сучасних кризових викликів [11]. Саме цифрові інструменти дозволяють швидше реагувати на зміну безпекової ситуації та забезпечують постійний зв'язок між туристами, туристичними підприємствами та державними службами.

Важливою тенденцією є також зміна структури туристичного попиту. Туристи дедалі частіше обирають індивідуальні або сімейні подорожі, короткотривалий відпочинок, екологічний та оздоровчий туризм. Значно зросла популярність гірських маршрутів, природних рекреаційних територій та локальних туристичних дестинацій. Це пояснюється прагненням уникати великих скупчень людей і перебувати у більш контрольованому та безпечному середовищі.

Водночас збільшення туристичного навантаження на окремі природно-рекреаційні території створює нові ризики. Зростає навантаження на транспортну інфраструктуру, природні ресурси, рятувальні служби та туристичні маршрути. Особливо це помітно у Карпатському регіоні, який сьогодні є одним із центрів внутрішнього туризму України. Унаслідок цього посилюються вимоги до організації маршрутів, екологічного контролю та безпеки туристів під час активного відпочинку.

Ще однією тенденцією є підвищення ролі державного інформаційного супроводу туристичних подорожей. Державне агентство розвитку туризму України регулярно публікує рекомендації щодо безпечних подорожей під час воєнного стану, інформує про обмеження доступу до окремих територій та правила поведінки туристів [32]. Це сприяє формуванню більш

відповідального ставлення населення до організації подорожей та зменшує ризики виникнення небезпечних ситуацій.

Суттєво змінилися і підходи до управління туристичними підприємствами. Частина суб'єктів туристичної діяльності почала інтегрувати елементи кризового менеджменту, системи управління ризиками та плани реагування на надзвичайні ситуації. Особливого значення набули:

- резервні системи енергозабезпечення;
- системи автономного функціонування;
- цифрові канали комунікації;
- внутрішні алгоритми евакуації;
- навчання персоналу діям під час небезпеки.

Для більш повного аналізу сучасних тенденцій розвитку туристичної безпеки доцільно узагальнити основні зміни у функціонуванні внутрішнього туризму України.

Таблиця 2.8

Сучасні тенденції розвитку безпеки туристичних подорожей в Україні

Тенденція	Характер прояву
Цифровізація туристичної безпеки	використання мобільних застосунків та систем сповіщення
Переорієнтація туристичних потоків	концентрація туризму у відносно безпечних регіонах
Популяризація екологічного туризму	зростання попиту на природно-рекреаційні території
Скорочення тривалості подорожей	переважання короткотривалого відпочинку
Посилення вимог до інфраструктури	облаштування укриттів та автономних систем
Активізація кризового менеджменту	впровадження планів реагування на надзвичайні ситуації
Зростання ролі інформаційної безпеки	оперативне інформування туристів про ризики
Інтеграція міжнародних стандартів	використання сучасних систем управління ризиками

Джерело: сформовано автором

Представлені тенденції свідчать про поступове формування нової моделі функціонування внутрішнього туризму України, у якій безпековий чинник займає центральне місце. Туристичні підприємства, органи державної влади та самі туристи змушені адаптуватися до нових умов, що суттєво змінює структуру туристичної діяльності.

Попри значні ризики та обмеження, внутрішній туризм продовжує виконувати важливу економічну та соціальну функцію. Туристична галузь сприяє підтримці регіональної економіки, розвитку малого бізнесу та зайнятості населення. Крім того, туристичні подорожі залишаються важливим елементом психологічного відновлення населення в умовах тривалого стресу та нестабільності. Разом із тим подальший розвиток системи безпеки туристичних подорожей в Україні потребує комплексного підходу, що включатиме модернізацію туристичної інфраструктури, розвиток цифрових сервісів, підвищення рівня професійної підготовки персоналу та посилення державного контролю за дотриманням стандартів безпеки. Саме ці напрями можуть стати основою підвищення стійкості внутрішнього туризму України до сучасних викликів та загроз.

РОЗДІЛ III. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БЕЗПЕКИ ТУРИСТИЧНИХ ПОДОРОЖЕЙ ТА РОЗВИТОК МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

3.1. Міжнародний досвід забезпечення безпеки туристичних подорожей

У сучасних умовах питання безпеки туристичних подорожей є одним із ключових напрямів державної політики більшості країн світу. Рівень безпеки безпосередньо впливає на туристичну привабливість держави, конкурентоспроможність туристичного ринку та довіру туристів до туристичних послуг. Саме тому багато країн приділяють значну увагу формуванню ефективних систем управління туристичною безпекою, розвитку механізмів реагування на кризові ситуації та інтеграції міжнародних стандартів у сферу туризму.

Міжнародний досвід свідчить, що ефективна система безпеки туристичних подорожей формується на основі поєднання державного регулювання, діяльності туристичних підприємств, цифрових технологій та інформаційної підтримки туристів. У більшості розвинених туристичних країн безпека розглядається не як окремий елемент туристичних послуг, а як комплексна система управління ризиками.

Одним із прикладів ефективної організації туристичної безпеки є країни Європейського Союзу. У державах ЄС значна увага приділяється стандартизації туристичних послуг, системам страхування, медичному забезпеченню туристів та цифровим сервісам інформування населення. Важливу роль відіграє також система кризового менеджменту, яка дозволяє оперативно реагувати на надзвичайні ситуації, природні катастрофи чи епідеміологічні загрози.

Особливе значення у країнах ЄС має інформаційна безпека туристів. Європейська Комісія регулярно оновлює рекомендації щодо подорожей,

інформує про рівень безпеки окремих територій та надає туристам доступ до електронних сервісів підтримки [17]. Це дозволяє мінімізувати ризики та підвищує рівень довіри до туристичної інфраструктури.

У багатьох європейських країнах активно використовується принцип превентивного управління ризиками. Туристичні підприємства зобов'язані оцінювати потенційні загрози, проводити навчання персоналу та впроваджувати плани реагування на надзвичайні ситуації. Особливо жорсткі вимоги діють у сфері активного, гірського та пригодницького туризму.

Важливим прикладом є досвід Швейцарії та Австрії, де система безпеки гірського туризму базується на чіткій координації між туристичними організаціями, рятувальними службами та органами місцевого самоврядування. У цих країнах значна увага приділяється маркуванню маршрутів, контролю погодних умов, цифровому супроводу туристів та підготовці інструкторів.

Міжнародні рекомендації у сфері активного туризму також передбачають використання систем управління ризиками. У документі «Manual for Risk Management in Adventure Tourism» наголошується, що основою безпечної організації пригодницького туризму є системний аналіз ризиків, оцінювання рівня небезпеки маршрутів та підготовка туристів до можливих кризових ситуацій [37]. Такий підхід сьогодні активно використовується у багатьох туристичних країнах світу.

Суттєву роль у міжнародній практиці відіграє цифровізація систем туристичної безпеки. У країнах ЄС, Канаді, Японії та США широко застосовуються мобільні сервіси для інформування туристів про надзвичайні ситуації, погодні умови, транспортні обмеження та ризики на маршрутах. Це дозволяє значно підвищити оперативність реагування та мінімізувати негативні наслідки кризових ситуацій.

Водночас міжнародний досвід демонструє, що система туристичної безпеки найбільш ефективно функціонує у країнах із високим рівнем координації між державними органами та приватним сектором. Саме

взаємодія між туристичними підприємствами, службами цивільного захисту, медичними установами та місцевими органами влади дозволяє забезпечити комплексний підхід до безпеки туристичних подорожей.

Для узагальнення міжнародного досвіду доцільно систематизувати основні механізми забезпечення туристичної безпеки у провідних туристичних країнах.

Таблиця 3.1

Основні механізми забезпечення безпеки туристичних подорожей у міжнародній практиці

Країна / регіон	Основні механізми безпеки
Країни ЄС	стандартизація туристичних послуг, цифрове інформування
Швейцарія	система гірських рятувальних служб та моніторинг маршрутів
Австрія	контроль безпеки активного туризму та підготовка інструкторів
США	кризовий менеджмент та система туристичного страхування
Японія	цифрові системи оповіщення про надзвичайні ситуації
Канада	управління ризиками в екологічному туризмі
Нова Зеландія	суворі стандарти пригодницького туризму
Скандинавські країни	екологічна безпека та контроль туристичного навантаження

Джерело: сформовано автором на основі [36]

Наведені приклади свідчать, що міжнародний досвід забезпечення безпеки туристичних подорожей базується на комплексному підході до управління ризиками. У більшості країн безпека інтегрується у всі етапи організації туристичної діяльності – від планування маршруту до реагування на надзвичайні ситуації.

Для України міжнародний досвід є особливо важливим у контексті адаптації туристичної галузі до сучасних кризових умов. Використання міжнародних стандартів, цифрових технологій та механізмів координації між суб'єктами туристичної діяльності може стати основою для вдосконалення національної системи безпеки туристичних подорожей.

Важливим напрямом міжнародного досвіду забезпечення безпеки туристичних подорожей є розвиток системи управління ризиками у природно-

рекреаційних та природоохоронних територіях. У багатьох країнах світу саме національні парки, гірські маршрути та рекреаційні зони мають підвищений рівень контролю за безпекою туристів, оскільки активний туризм пов'язаний із більшою кількістю потенційних небезпек.

У міжнародній практиці значна увага приділяється попередженню ризиків ще до початку туристичної подорожі. Туристичні організації забезпечують туристів детальною інформацією про складність маршрутів, погодні умови, можливі небезпеки, рівень фізичного навантаження та необхідне спорядження. У країнах із розвиненим гірським туризмом поширеною є система електронної реєстрації туристів перед виходом на маршрут, що дозволяє рятувальним службам оперативно реагувати у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Значного розвитку набули системи моніторингу туристичних маршрутів. У Швейцарії, Австрії та Канаді використовуються цифрові платформи, які в режимі реального часу інформують туристів про погодні зміни, рівень лавинної небезпеки, стан маршрутів та можливі обмеження доступу. Це дозволяє суттєво зменшити кількість нещасних випадків і підвищити рівень контролю за туристичними потоками.

Особливу увагу міжнародна практика приділяє підготовці персоналу у сфері безпеки туризму. У багатьох країнах інструктори, гідни та працівники туристичних об'єктів проходять обов'язкове навчання з домедичної допомоги, кризового реагування та евакуації туристів. У сфері активного туризму функціонує система сертифікації інструкторів та обов'язкового підтвердження кваліфікації.

Важливим елементом міжнародної системи туристичної безпеки є розвиток рятувальної інфраструктури. У туристичних регіонах функціонують спеціалізовані гірські рятувальні служби, центри швидкого реагування та медичні пункти. Їх діяльність координується із туристичними організаціями, транспортними службами та місцевими органами влади. Саме така

координація дозволяє забезпечити швидке реагування у випадку аварій, травмування туристів чи природних небезпек.

У багатьох країнах активно використовується принцип екологічної безпеки туризму. Його суть полягає у поєднанні розвитку туристичної діяльності із збереженням природних ресурсів та контролем туристичного навантаження на території. Зокрема, у національних парках Канади та скандинавських країн діють обмеження щодо кількості туристів на окремих маршрутах, сезонні обмеження доступу та спеціальні правила поведінки туристів.

Як зазначено у міжнародних рекомендаціях IUCN щодо управління туризмом у природоохоронних територіях, ефективна система туристичної безпеки повинна враховувати не лише захист туристів, а й збереження природного середовища та стійкість туристичних дестинацій [36]. Саме тому міжнародна практика дедалі більше орієнтується на принципи сталого розвитку туризму.

Важливою тенденцією є також розвиток систем кризового менеджменту у туристичній сфері. Після пандемії COVID-19 більшість туристичних країн переглянули підходи до реагування на кризові ситуації. У багатьох державах були створені спеціальні координаційні центри, які займаються моніторингом ризиків, інформаційною підтримкою туристів та розробкою планів дій у надзвичайних ситуаціях.

Особливо показовим є досвід країн, які мають високий рівень природних ризиків. Наприклад, Японія активно використовує цифрові системи попередження про землетруси, цунамі та погодні катастрофи. Туристи отримують оперативні повідомлення через мобільні сервіси, транспортні системи та інформаційні платформи. Це дозволяє швидко реагувати на небезпечні ситуації та мінімізувати людські втрати.

Для більш повного аналізу міжнародного досвіду доцільно узагальнити найбільш ефективні інструменти забезпечення туристичної безпеки.

Ефективні інструменти забезпечення безпеки туристичних подорожей у міжнародній практиці

Інструмент	Практичне застосування
Цифрові системи моніторингу	інформування про ризики та погодні умови
Електронна реєстрація туристів	контроль перебування на маршрутах
Сертифікація гідів та інструкторів	підвищення професійної підготовки
Гірські рятувальні служби	оперативне реагування на надзвичайні ситуації
Стандарти управління ризиками	оцінювання небезпеки маршрутів
Туристичне страхування	фінансовий захист туристів
Обмеження туристичного навантаження	збереження природних територій
Кризові координаційні центри	управління надзвичайними ситуаціями

Джерело: сформовано автором на основі [36; 37]

Таким чином, міжнародний досвід демонструє, що ефективна система безпеки туристичних подорожей базується на комплексному управлінні ризиками, використанні цифрових технологій, професійній підготовці персоналу та постійній координації між державними структурами й туристичним бізнесом. Більшість сучасних підходів спрямовані не лише на реагування на небезпеки, а й на їх попередження та мінімізацію можливих наслідків.

Для України особливу цінність мають практики кризового менеджменту, цифрового моніторингу безпеки та організації туристичної діяльності в умовах підвищених ризиків. Їх адаптація до національних умов може стати важливим елементом модернізації системи безпеки внутрішнього туризму.

У міжнародній практиці важливе місце займає також співпраця між державою, туристичним бізнесом і місцевими громадами у сфері забезпечення безпеки туристичних подорожей. У багатьох країнах безпека туризму розглядається як спільна відповідальність усіх учасників туристичного ринку.

Саме такий підхід дозволяє забезпечити комплексне управління ризиками та підвищити ефективність реагування на кризові ситуації.

У країнах Європейського Союзу значна увага приділяється локальному рівню управління туристичною безпекою. Органи місцевого самоврядування беруть участь у контролі туристичних маршрутів, розвитку інфраструктури, організації рятувальних служб та інформуванні туристів. Це дозволяє враховувати особливості окремих туристичних DESTINAЦІЙ і оперативно реагувати на локальні загрози.

Важливою складовою міжнародного досвіду є створення системи постійного моніторингу туристичних ризиків. У багатьох туристичних країнах функціонують спеціальні центри спостереження, які аналізують рівень небезпеки, зміни погодних умов, транспортну ситуацію та інші фактори, що можуть впливати на безпеку туристів. Інформація оперативно передається туристичним підприємствам, службам порятунку та безпосередньо туристам через цифрові платформи.

Окремої уваги заслуговує міжнародний досвід у сфері управління туристичними потоками. У популярних туристичних DESTINAЦІЯХ СВІТУ застосовуються механізми регулювання кількості відвідувачів для уникнення перевантаження інфраструктури та підвищення рівня безпеки. Зокрема, у національних парках Канади, Норвегії та Нової Зеландії використовуються системи попереднього бронювання маршрутів, часові обмеження відвідування та контроль максимальної кількості туристів.

Значного розвитку у міжнародній практиці набули також програми безпеки для окремих категорій туристів. Наприклад, для дітей, людей похилого віку, осіб з інвалідністю та туристів, які займаються активними видами туризму, розробляються спеціальні рекомендації та вимоги до організації подорожей. Це дозволяє враховувати індивідуальні потреби туристів та мінімізувати ризики під час подорожей.

У багатьох країнах активно впроваджується концепція «розумного туризму», яка поєднує цифрові технології, систему моніторингу безпеки та

елементи сталого розвитку. Такі системи дозволяють не лише контролювати туристичні потоки, а й прогнозувати потенційні ризики, аналізувати поведінку туристів та підвищувати ефективність управління туристичними DESTINATIONAMI.

Особливого значення у міжнародному досвіді набуває питання інформаційної відкритості. Туристи мають доступ до офіційних онлайн-платформ із даними про рівень безпеки, погодні умови, медичні послуги, транспортну ситуацію та правила поведінки в окремих регіонах. Це дозволяє зменшити рівень невизначеності та підвищує довіру до туристичних послуг.

Важливим прикладом є практика країн, які мають високий рівень розвитку екологічного та пригодницького туризму. У Новій Зеландії та Канаді туристи перед початком складних маршрутів проходять обов'язковий інструктаж щодо правил безпеки, а окремі маршрути дозволяється проходити лише за наявності спеціальної підготовки або супроводу сертифікованих гідів.

Для узагальнення міжнародних підходів до управління туристичною безпекою доцільно виділити ключові напрями їх реалізації.

Таблиця 3.3

Ключові напрями міжнародної політики у сфері безпеки туризму

Напрямок	Основний зміст
Управління ризиками	прогнозування та мінімізація небезпек
Цифровізація безпеки	використання мобільних сервісів та онлайн-моніторингу
Підготовка персоналу	навчання гідів, інструкторів та працівників туризму
Розвиток рятувальної інфраструктури	створення центрів швидкого реагування
Контроль туристичних потоків	регулювання навантаження на DESTINATIONAMI
Інформаційна підтримка туристів	відкритий доступ до офіційної інформації
Страховий захист	розширення систем туристичного страхування
Екологічна безпека	збереження природних територій та контроль навантаження

Джерело: сформовано автором на основі [36; 37; 38; 40]

Аналіз міжнародного досвіду показує, що найбільш ефективні системи туристичної безпеки базуються на поєднанні профілактичних заходів,

сучасних цифрових технологій та високого рівня координації між усіма учасниками туристичного ринку. У більшості країн основна увага приділяється не лише реагуванню на небезпеки, а й створенню умов для їх попередження.

Для України використання міжнародного досвіду є особливо актуальним у контексті сучасних безпекових викликів. Адаптація міжнародних практик управління ризиками, цифрового моніторингу та кризового менеджменту може сприяти підвищенню ефективності національної системи безпеки туристичних подорожей і формуванню більш стійкого внутрішнього туристичного ринку.

3.2. Роль міжнародного співробітництва у сфері безпеки туризму

Міжнародне співробітництво у сфері туризму є важливим чинником підвищення рівня безпеки туристичних подорожей, розвитку туристичної інфраструктури та адаптації національних систем безпеки до сучасних глобальних викликів. У сучасних умовах туристична діяльність має міжнародний характер, тому ефективне забезпечення безпеки туристів потребує координації дій між державами, міжнародними організаціями, туристичними підприємствами та спеціалізованими службами.

Одним із ключових напрямів міжнародного співробітництва є гармонізація стандартів безпеки туристичних послуг. Більшість міжнародних організацій у сфері туризму приділяють значну увагу розробці рекомендацій щодо управління ризиками, страхування туристів, реагування на кризові ситуації та організації безпечних туристичних маршрутів. Використання єдиних підходів дозволяє підвищити якість туристичних послуг і забезпечити зрозумілі правила безпеки для туристів незалежно від країни перебування.

Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні стандарти, зокрема системи управління безпекою у пригодницькому туризмі. Їх застосування сприяє формуванню комплексного підходу до оцінювання

ризиків, підготовки персоналу та організації туристичних подорожей. Для України інтеграція міжнародних стандартів є важливим етапом модернізації туристичної галузі та підвищення її конкурентоспроможності.

Суттєве значення міжнародне співробітництво має у сфері інформаційної безпеки туризму. Міжнародні організації та державні структури здійснюють постійний обмін інформацією щодо рівня безпеки туристичних DESTINAЦІЙ, надзвичайних ситуацій, природних катастроф та епідеміологічних загроз. Це дозволяє оперативно реагувати на кризові ситуації та забезпечувати туристів актуальною інформацією.

Особливо важливим міжнародне співробітництво стало після пандемії COVID-19, коли країни були змушені координувати обмеження на пересування, санітарні вимоги та механізми контролю безпеки туристичних подорожей. У цей період значно посилилася роль міжнародного обміну досвідом у сфері кризового управління та організації туристичної діяльності в умовах глобальних загроз.

Як зазначають Є. Козловський, І. Яцюк та К. Столож, пандемія COVID-19 продемонструвала необхідність формування спільної міжнародної системи реагування на кризові ситуації у сфері туризму, оскільки безпека туристичних подорожей більше не може розглядатися виключно в межах окремої держави [9].

Міжнародне співробітництво активно розвивається і у сфері безпеки активного туризму. Країни обмінюються досвідом щодо функціонування рятувальних служб, організації туристичних маршрутів, підготовки інструкторів та використання цифрових систем моніторингу. Саме завдяки міжнародній взаємодії формуються сучасні підходи до безпеки гірського, екологічного та пригодницького туризму.

Для України міжнародна співпраця у сфері туризму має особливе значення в умовах воєнного стану. Підтримка міжнародних партнерів сприяє відновленню туристичної інфраструктури, розвитку цифрових систем безпеки та інтеграції сучасних механізмів управління ризиками. Крім того, міжнародне

співробітництво дозволяє адаптувати український туристичний ринок до сучасних європейських вимог і стандартів.

Важливим напрямом міжнародної взаємодії є участь України у міжнародних туристичних програмах, форумах та проєктах. Це сприяє обміну практичним досвідом, залученню інвестицій та впровадженню сучасних технологій забезпечення безпеки туристичних подорожей.

Для більш детального аналізу ролі міжнародного співробітництва доцільно узагальнити основні напрями міжнародної взаємодії у сфері туристичної безпеки.

Таблиця 3.4

Основні напрями міжнародного співробітництва у сфері безпеки туризму

Напрямок співробітництва	Практичне значення
Гармонізація стандартів безпеки	уніфікація вимог до туристичних послуг
Обмін інформацією про ризики	оперативне реагування на небезпеки
Співпраця рятувальних служб	координація дій у надзвичайних ситуаціях
Міжнародні туристичні програми	впровадження сучасних практик безпеки
Підготовка персоналу	навчання за міжнародними стандартами
Цифрові системи моніторингу	підвищення рівня інформаційної безпеки
Розвиток страхування туристів	розширення систем захисту туристів
Інвестиційна підтримка	модернізація туристичної інфраструктури

Джерело: сформовано автором на основі [9]

Міжнародне співробітництво у сфері безпеки туризму охоплює також питання розвитку транспортної інфраструктури, спрощення туристичних формальностей та підвищення якості туристичних послуг. У багатьох країнах реалізуються спільні міжнародні програми, спрямовані на модернізацію туристичних маршрутів, розвиток прикордонної інфраструктури та підвищення рівня безпеки перевезень.

Важливу роль у цьому процесі відіграють міжнародні організації та професійні асоціації, які формують сучасні рекомендації щодо управління туристичними ризиками. Їх діяльність сприяє поширенню єдиних підходів до

організації безпечних подорожей, функціонування туристичних підприємств та роботи рятувальних служб.

Одним із важливих напрямів міжнародного співробітництва є спільна підготовка фахівців у сфері туризму та безпеки. У багатьох країнах діють міжнародні освітні програми, тренінги та стажування для працівників туристичної галузі. Це дозволяє підвищувати рівень професійної підготовки персоналу, удосконалювати навички кризового реагування та адаптувати національні системи безпеки до міжнародних вимог.

У сучасних умовах значного поширення набуває транскордонне співробітництво у сфері туризму. Особливо актуальним воно є для регіонів, які мають спільні природно-рекреаційні ресурси або туристичні маршрути. У межах такого співробітництва держави координують питання прикордонної безпеки, організації туристичних маршрутів, функціонування рятувальних служб та охорони природних територій.

Для України транскордонне співробітництво є важливим насамперед у Карпатському регіоні, де реалізуються спільні туристичні ініціативи з Польщею, Словаччиною, Угорщиною та Румунією. Такі проекти сприяють розвитку туристичної інфраструктури, обміну досвідом у сфері безпеки та інтеграції українського туристичного ринку до європейського простору.

Важливим напрямом міжнародної взаємодії є також підтримка сталого розвитку туризму. У міжнародній практиці безпека туристичних подорожей дедалі частіше поєднується із принципами екологічної безпеки, раціонального використання природних ресурсів та контролю туристичного навантаження. Це дозволяє забезпечити не лише захист туристів, а й довгострокове збереження туристичних дестинацій.

Як зазначають І. П. Соловій, О. М. Адамовський та І. А. Дубович, міжнародне співробітництво у сфері сталого туризму сприяє впровадженню сучасних екологічних стандартів та формуванню більш безпечного середовища для туристичної діяльності [24]. Саме тому екологічна складова дедалі активніше інтегрується у міжнародні програми розвитку туризму.

Важливим аспектом міжнародної взаємодії є фінансова та технічна підтримка туристичної галузі. Багато міжнародних програм спрямовані на модернізацію туристичної інфраструктури, розвиток цифрових систем безпеки, підготовку персоналу та впровадження інноваційних технологій. Для України така підтримка має особливе значення в умовах післявоєнного відновлення туристичної сфери.

У сучасних умовах міжнародне співробітництво відіграє також важливу роль у формуванні позитивного туристичного іміджу держави. Високий рівень інтеграції до міжнародних туристичних програм та використання сучасних стандартів безпеки сприяють підвищенню довіри іноземних туристів і партнерів до туристичного ринку країни.

Для узагальнення основних результатів міжнародної взаємодії у сфері безпеки туризму доцільно систематизувати її вплив на розвиток туристичної галузі.

Таблиця 3.5

Вплив міжнародного співробітництва на розвиток безпеки туризму

Напрямок впливу	Результат для туристичної галузі
Обмін міжнародним досвідом	впровадження сучасних механізмів безпеки
Освітні та тренінгові програми	підвищення кваліфікації персоналу
Транскордонне співробітництво	розвиток спільних туристичних маршрутів
Інвестиційна підтримка	модернізація інфраструктури
Цифровізація туристичних послуг	підвищення оперативності інформування
Екологічні програми	збереження туристичних територій
Координація кризового реагування	підвищення ефективності управління ризиками
Гармонізація стандартів	адаптація до міжнародних вимог

Джерело: сформовано автором на основі [24]

Таким чином, міжнародне співробітництво є важливою складовою сучасної системи безпеки туристичних подорожей. Воно сприяє впровадженню міжнародних стандартів, розвитку цифрових технологій,

модернізації туристичної інфраструктури та підвищенню професійної підготовки працівників туристичної сфери.

Для України міжнародна взаємодія має особливе значення в умовах сучасних безпекових викликів та післявоєнного відновлення туристичної галузі. Використання міжнародного досвіду та участь у спільних туристичних програмах можуть стати основою формування більш ефективної та стійкої системи безпеки туристичних подорожей.

Продовження міжнародної співпраці у сфері туризму сьогодні пов'язане не лише з питаннями безпеки, а й із формуванням довгострокової стратегії розвитку туристичної галузі. У більшості країн світу туризм розглядається як важливий елемент економічного розвитку, тому питання безпеки інтегруються у загальну систему державного управління, транспортної політики, цифровізації та розвитку інфраструктури.

Для України міжнародне співробітництво є важливим ще й через необхідність відновлення туристичної сфери після воєнних руйнувань. Значна частина туристичної інфраструктури потребує модернізації, а окремі території – повного відновлення. Саме тому участь у міжнародних програмах та партнерських проєктах дозволяє не лише залучати фінансові ресурси, а й використовувати сучасні підходи до організації безпечного туристичного середовища.

У багатьох європейських країнах діють спеціальні програми підтримки регіонального туризму, які поєднують розвиток туристичної інфраструктури з безпековими заходами. Такі програми передбачають модернізацію транспортного сполучення, створення інформаційних центрів, розвиток систем навігації та підтримку локальних туристичних маршрутів. Для України подібний досвід є особливо важливим у контексті розвитку внутрішнього туризму та післявоєнного відновлення регіонів.

Окремої уваги заслуговує співпраця у сфері цифровізації туризму. У сучасних умовах цифрові технології стали одним із головних інструментів забезпечення безпеки туристів. У країнах ЄС активно використовуються єдині

туристичні платформи, онлайн-системи моніторингу ризиків, електронні карти безпеки та мобільні сервіси підтримки туристів.

В Україні цифрові сервіси також почали активно розвиватися після початку пандемії COVID-19 та в умовах воєнного стану. Туристичні підприємства все частіше використовують онлайн-бронювання, електронні сервіси комунікації та системи оперативного інформування клієнтів. Однак рівень цифровізації між регіонами та окремими підприємствами залишається нерівномірним.

Ще одним важливим напрямом міжнародної взаємодії є розвиток систем підготовки кадрів у сфері туризму. У багатьох країнах функціонують спеціалізовані програми підготовки менеджерів безпеки, туристичних інструкторів та працівників кризового реагування. Це дозволяє підвищити рівень професійної підготовки працівників туристичної галузі та покращити якість туристичних послуг.

Для України така співпраця має практичне значення, оскільки сучасні виклики вимагають нових підходів до підготовки персоналу. Працівники туристичної сфери повинні володіти навичками домедичної допомоги, кризового реагування, роботи з цифровими системами безпеки та організації евакуації туристів у надзвичайних ситуаціях.

Міжнародне співробітництво сприяє також розвитку систем туристичного страхування. У більшості європейських країн страхування є невід'ємною складовою туристичних подорожей, а страхові компанії пропонують спеціалізовані програми для різних видів туризму. В Україні система туристичного страхування ще перебуває у процесі вдосконалення, особливо щодо покриття ризиків, пов'язаних із воєнним станом та активними видами туризму.

Важливим напрямом міжнародної підтримки є участь України у програмах сталого розвитку туризму. Такі ініціативи дозволяють поєднувати розвиток туристичної діяльності із збереженням природного середовища, контролем туристичного навантаження та формуванням безпечного

рекреаційного простору. Саме ці підходи сьогодні активно використовуються у країнах із високим рівнем розвитку екологічного туризму.

Для узагальнення основних перспектив міжнародного співробітництва у сфері безпеки туризму доцільно виділити ключові напрями подальшого розвитку.

Таблиця 3.6

Перспективні напрями розвитку міжнародного співробітництва у сфері безпеки туризму України

Напрямок	Очікуваний результат
Розширення участі у міжнародних програмах	залучення інвестицій та сучасних технологій
Гармонізація стандартів безпеки	адаптація до європейських вимог
Розвиток цифрових платформ	підвищення рівня інформування туристів
Підготовка фахівців	підвищення професійної кваліфікації
Співпраця рятувальних служб	покращення кризового реагування
Розвиток транскордонного туризму	формування спільних безпечних маршрутів
Розширення систем страхування	підвищення фінансового захисту туристів
Екологічні туристичні програми	збереження природних туристичних територій

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Таким чином, міжнародне співробітництво створює основу для модернізації системи безпеки туристичних подорожей та розвитку туристичної галузі України відповідно до сучасних міжнародних вимог. Використання міжнародного досвіду, участь у спільних проєктах та впровадження сучасних стандартів дозволяють підвищити ефективність управління туристичною безпекою та забезпечити більш стабільний розвиток внутрішнього туризму.

3.3. Пропозиції щодо вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні

Сучасний стан розвитку туристичної галузі України свідчить про необхідність комплексного вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей. Зміни безпекового середовища, воєнні ризики, трансформація туристичних потоків та активний розвиток внутрішнього туризму потребують нових підходів до організації туристичної діяльності. У таких умовах підвищення рівня безпеки має стати одним із пріоритетних напрямів державної туристичної політики.

Одним із ключових напрямів удосконалення системи безпеки є модернізація туристичної інфраструктури. Значна частина об'єктів розміщення, туристичних баз та рекреаційних комплексів потребує технічного оновлення відповідно до сучасних безпекових вимог. Насамперед це стосується облаштування укриттів, резервних джерел електроживлення, систем оповіщення та автономного забезпечення базових потреб туристів.

У сучасних умовах туристи дедалі більше звертають увагу саме на рівень безпеки туристичного об'єкта. Наявність укриття, системи оперативного інформування або резервного живлення часто стає одним із головних критеріїв вибору місця відпочинку. Саме тому модернізація інфраструктури може розглядатися не лише як безпековий захід, а й як фактор підвищення конкурентоспроможності туристичних підприємств.

Важливим напрямом є також розвиток цифрової системи туристичної безпеки. Доцільним є створення єдиної державної цифрової платформи туристичної безпеки, яка б об'єднувала:

- інформацію про безпечні туристичні маршрути;
- дані про рівень ризиків у регіонах;
- карти укриттів;
- систему сповіщення про надзвичайні ситуації;
- контакти рятувальних служб;

– інформацію про погодні умови та транспортні обмеження.

Використання такої платформи дозволило б підвищити рівень інформування туристів та забезпечити швидке реагування на зміну безпекової ситуації.

Суттєвої уваги потребує і питання професійної підготовки персоналу туристичної сфери. У сучасних умовах працівники туристичних підприємств повинні володіти навичками кризового реагування, евакуації туристів, домедичної допомоги та роботи в умовах надзвичайних ситуацій. Для цього доцільним є впровадження спеціалізованих навчальних програм та регулярних практичних тренувань.

Окремим напрямом удосконалення системи безпеки має стати посилення державного контролю за дотриманням стандартів безпеки у сфері туризму. Сьогодні в Україні спостерігається нерівномірність у рівні впровадження безпекових вимог, особливо серед малих туристичних підприємств. Саме тому важливим є створення системи регулярного моніторингу та оцінювання рівня безпеки туристичних об'єктів.

Як зазначає О. Долинська, ефективне нормативно-правове забезпечення туристичної діяльності повинно супроводжуватися реальними механізмами контролю та відповідальності за порушення встановлених вимог [14]. У зв'язку з цим доцільним є запровадження системи добровільної сертифікації туристичних підприємств за рівнем безпеки.

Для більш повного аналізу запропонованих напрямів удосконалення системи безпеки туристичних подорожей доцільно узагальнити їх у таблиці.

Таблиця 3.7

Основні напрями вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні

Напрямок удосконалення	Очікуваний результат
Модернізація туристичної інфраструктури	підвищення рівня фізичної безпеки туристів
Створення цифрової платформи безпеки	оперативне інформування та моніторинг ризиків

Продовження табл.2.7

Підготовка персоналу	покращення готовності до кризових ситуацій
Сертифікація туристичних об'єктів	підвищення контролю за дотриманням стандартів
Розвиток рятувальної інфраструктури	скорочення часу реагування на надзвичайні ситуації
Розширення туристичного страхування	підвищення фінансового захисту туристів
Інтеграція міжнародних стандартів	адаптація до сучасних вимог безпеки
Розвиток інформаційного супроводу	зменшення інформаційних ризиків

Джерело: сформовано автором на основі [14]

Важливим напрямом удосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні є формування комплексного механізму управління туристичними ризиками на державному та регіональному рівнях. Проведений аналіз засвідчив, що сучасна система забезпечення безпеки у сфері туризму характеризується недостатнім рівнем координації між органами державної влади, туристичними підприємствами, рятувальними службами та місцевими органами самоврядування. У результаті цього реагування на кризові ситуації часто має фрагментарний характер, що знижує ефективність безпекових заходів.

У зв'язку з цим доцільним є створення регіональних центрів координації туристичної безпеки, основними функціями яких мають стати моніторинг безпекової ситуації, координація взаємодії між суб'єктами туристичної діяльності, інформаційний супровід туристів, контроль туристичних маршрутів та організація оперативного реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Особливо актуальним функціонування таких центрів є для регіонів із високою концентрацією внутрішнього туристичного потоку, насамперед Карпатського регіону.

Не менш важливим напрямом є модернізація туристичної інфраструктури відповідно до сучасних безпекових вимог. Частина туристичних об'єктів України досі не забезпечена укриттями, системами резервного електроживлення, автономного водопостачання та оперативного

інформування туристів. В умовах воєнного стану наявність таких елементів стає необхідною складовою безпечного функціонування туристичних підприємств і безпосередньо впливає на рівень довіри туристів до туристичних послуг.

Особливої уваги потребує вдосконалення системи туристичної навігації та інформаційного забезпечення маршрутів. У багатьох природно-рекреаційних територіях України рівень маркування маршрутів, інформаційного супроводу та цифрової підтримки туристів залишається недостатнім. Це підвищує ризик виникнення небезпечних ситуацій під час активного, гірського та екологічного туризму. У зв'язку з цим доцільним є впровадження сучасних цифрових систем навігації, електронних карт маршрутів та мобільних сервісів інформування туристів.

Важливим елементом удосконалення системи безпеки є розвиток цифрової інфраструктури туристичної галузі. Доцільним є створення єдиної державної цифрової платформи туристичної безпеки, яка б забезпечувала доступ до інформації про рівень безпеки туристичних регіонів, наявність укриттів, погодні умови, транспортні обмеження, маршрути евакуації та контакти екстрених служб. Використання такої системи дозволить підвищити оперативність інформування туристів та забезпечити швидке реагування на зміну безпекової ситуації.

Суттєвого вдосконалення потребує і система професійної підготовки кадрів туристичної сфери. Сучасні умови функціонування туризму вимагають від працівників туристичних підприємств володіння навичками домедичної допомоги, кризового реагування, організації евакуації туристів та роботи в умовах надзвичайних ситуацій. У зв'язку з цим доцільним є впровадження системи регулярних тренінгів, практичних навчань та програм підвищення кваліфікації персоналу.

Проблемним залишається і питання туристичного страхування. На сьогодні частина страхових програм не враховує специфіку сучасних ризиків, пов'язаних із воєнним станом, активними видами туризму та надзвичайними

ситуаціями. Тому доцільним є розширення страхових пакетів, адаптація їх умов до сучасних викликів та посилення контролю за якістю страхових послуг у сфері туризму.

Для більш системного обґрунтування запропонованих заходів доцільно узагальнити основні проблеми сучасної системи безпеки туристичних подорожей та можливі напрями їх вирішення.

Таблиця 3.8

Основні проблеми системи безпеки туристичних подорожей в Україні та напрями їх удосконалення

Проблема	Характер прояву	Напрями вдосконалення	Очікуваний результат
Недостатній рівень координації між суб'єктами туристичної діяльності	фрагментарне реагування на кризові ситуації	створення регіональних центрів туристичної безпеки	підвищення ефективності управління ризиками
Нерівномірність розвитку туристичної інфраструктури	різний рівень безпеки туристичних об'єктів	модернізація інфраструктури та технічного забезпечення	підвищення рівня безпеки туристів
Недостатній рівень цифровізації туристичної сфери	повільний обмін інформацією	створення єдиної цифрової платформи безпеки	оперативне інформування туристів
Слабке інформаційне забезпечення маршрутів	недостатній рівень навігації та маркування	впровадження цифрових карт та систем навігації	зниження ризику небезпечних ситуацій
Недостатня професійна підготовка персоналу	відсутність навичок кризового реагування	проведення навчань та тренінгів	підвищення професійної компетентності
Формальний характер страхових послуг	обмежене покриття сучасних ризиків	оновлення страхових програм	покращення фінансового захисту туристів
Недостатній контроль за дотриманням стандартів	нерівномірне впровадження вимог безпеки	посилення державного моніторингу	підвищення якості туристичних послуг
Перевантаження окремих туристичних дестинацій	надмірне навантаження на природні території	регулювання туристичних потоків	збереження рекреаційних ресурсів
Обмежене фінансування туристичної галузі	уповільнення модернізації об'єктів	залучення міжнародних грантів та інвестицій	розвиток туристичної інфраструктури
Відсутність системного моніторингу ризиків	складність прогнозування небезпек	впровадження систем аналізу та оцінювання ризиків	підвищення рівня превентивної безпеки

Джерело: сформовано автором на основі [3]

Запропоновані напрями вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей мають комплексний характер та спрямовані на формування більш стійкої моделі функціонування туристичної галузі України. Їх реалізація сприятиме не лише підвищенню рівня безпеки туристів, а й активізації внутрішнього туризму, розвитку регіональної економіки та зміцненню конкурентоспроможності туристичного ринку України в умовах сучасних безпекових викликів.

Проведений аналіз засвідчив, що міжнародний досвід базується на системному управлінні ризиками, постійному моніторингу безпекового середовища та високому рівні координації між державними структурами й туристичним бізнесом. Для України адаптація таких підходів є особливо актуальною в умовах сучасних безпекових викликів та післявоєнного відновлення туристичної сфери.

Одним із перспективних напрямів є запровадження системи добровільної сертифікації туристичних об'єктів за рівнем безпеки. Така практика широко використовується у країнах Європейського Союзу та дозволяє туристам отримувати об'єктивну інформацію про рівень безпекового забезпечення готелів, туристичних баз, маршрутів та інших об'єктів туристичної інфраструктури. Впровадження подібної системи в Україні сприятиме підвищенню відповідальності суб'єктів туристичної діяльності та стимулюватиме модернізацію інфраструктури.

Важливим напрямом є також розвиток системи кризового менеджменту у сфері туризму. Практика останніх років показала, що туристична галузь є надзвичайно чутливою до кризових ситуацій – пандемій, воєнних загроз, природних катастроф та транспортних обмежень. Саме тому туристичні підприємства повинні мати чіткі алгоритми реагування у випадку надзвичайних ситуацій, плани евакуації, систему внутрішньої комунікації та механізми взаємодії з рятувальними службами.

Необхідним є також посилення ролі органів місцевого самоврядування у забезпеченні безпеки туристичних подорожей. Саме на місцевому рівні

здійснюється контроль туристичних маршрутів, функціонування інфраструктури, організація транспортного забезпечення та інформаційний супровід туристів. У зв'язку з цим доцільним є створення місцевих програм розвитку туристичної безпеки з урахуванням специфіки окремих регіонів.

Суттєву увагу необхідно приділити і розвитку рятувальної інфраструктури, особливо у регіонах активного туризму. Зростання популярності гірського, екологічного та пригодницького туризму призводить до збільшення навантаження на гірські пошуково-рятувальні служби. У сучасних умовах важливим є оновлення технічного забезпечення рятувальних підрозділів, розвиток систем зв'язку та розширення мережі рятувальних пунктів у туристичних регіонах.

Одним із перспективних напрямів є використання цифрових технологій для прогнозування ризиків та аналізу туристичних потоків. Сучасні інформаційні системи дозволяють здійснювати моніторинг рівня навантаження на туристичні маршрути, аналізувати транспортну ситуацію, погодні умови та оперативно інформувати туристів про потенційні загрози. Це сприяє підвищенню рівня превентивної безпеки та зменшує ризик виникнення надзвичайних ситуацій.

Важливе значення має і формування культури безпечної поведінки серед туристів. Частина небезпечних ситуацій виникає внаслідок недотримання правил поведінки на маршрутах, нехтування погодними умовами або недостатньої підготовки до подорожей. У зв'язку з цим доцільним є активніше проведення інформаційних кампаній, популяризація правил безпечного туризму та поширення рекомендацій щодо організації подорожей в умовах підвищених ризиків.

Для узагальнення запропонованих напрямів удосконалення системи безпеки доцільно оцінити їх можливий вплив на розвиток туристичної галузі України.

Таблиця 3.9

Очікуваний вплив запропонованих заходів на розвиток системи безпеки туристичних подорожей в Україні

Запропонований захід	Очікуваний вплив на туристичну галузь
Впровадження сертифікації туристичних об'єктів	підвищення рівня довіри туристів
Створення цифрової системи моніторингу	оперативне реагування на ризики
Розвиток кризового менеджменту	зменшення наслідків надзвичайних ситуацій
Модернізація туристичної інфраструктури	покращення умов безпечного перебування
Посилення ролі місцевого самоврядування	ефективніше управління туристичними DESTINACIAMI
Розвиток рятувальної інфраструктури	скорочення часу реагування у кризових ситуаціях
Підготовка та навчання персоналу	підвищення професійного рівня працівників
Розширення страхових програм	покращення фінансового захисту туристів
Розвиток інформаційних кампаній	формування культури безпечного туризму
Інтеграція міжнародних стандартів	підвищення конкурентоспроможності туристичного ринку

Джерело: сформовано автором на основі [11]

Таким чином, удосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні повинно здійснюватися комплексно та охоплювати організаційні, технічні, інформаційні та кадрові напрями розвитку туристичної галузі. Важливу роль у цьому процесі відіграє інтеграція міжнародного досвіду, розвиток цифрових технологій та підвищення рівня координації між усіма суб'єктами туристичної діяльності.

Реалізація запропонованих заходів дозволить не лише підвищити рівень безпеки туристичних подорожей, а й сприятиме стабілізації внутрішнього туристичного ринку, активізації регіонального розвитку та формуванню більш стійкої системи функціонування туристичної галузі України в умовах сучасних викликів.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження було встановлено, що безпека туристичних подорожей є однією з ключових умов стабільного розвитку туристичної галузі та важливим чинником формування конкурентоспроможного туристичного середовища. У сучасних умовах питання безпеки набувають особливого значення через вплив воєнних ризиків, пандемічних загроз, економічної нестабільності та трансформації туристичних потоків. Саме тому система забезпечення безпеки туристичних подорожей повинна розглядатися як комплексний механізм, що охоплює правові, організаційні, економічні, інформаційні та інфраструктурні складові.

Під час дослідження було з'ясовано, що безпека туристичної діяльності безпосередньо впливає на рівень довіри туристів, туристичну привабливість регіонів та загальний розвиток внутрішнього і міжнародного туризму. Проведений аналіз наукових підходів дозволив встановити, що сучасна система туристичної безпеки повинна базуватися на принципах превентивного управління ризиками, постійного моніторингу безпекового середовища та координації дій між державними структурами, туристичними підприємствами й рятувальними службами.

У роботі проаналізовано основні ризики, що впливають на функціонування туристичної галузі України. Встановлено, що найбільш вагомими серед них є воєнні загрози, транспортні обмеження, недостатній рівень розвитку туристичної інфраструктури, інформаційні ризики, а також проблеми професійної підготовки персоналу у сфері туризму. З'ясовано, що сучасні ризики туристичної діяльності мають комплексний характер та потребують системного підходу до їх управління.

Проведений аналіз нормативно-правового забезпечення туристичної діяльності засвідчив, що в Україні сформована базова система державного регулювання у сфері туризму, основу якої становлять Закон України «Про туризм», національні стандарти та стратегічні документи розвитку

туристичної галузі. Разом із тим встановлено, що чинна система потребує подальшого вдосконалення у напрямі посилення контролю за дотриманням стандартів безпеки, розвитку механізмів моніторингу туристичних ризиків та адаптації нормативної бази до сучасних умов функціонування туристичної сфери.

У процесі дослідження сучасного стану внутрішнього туризму України було встановлено, що пандемія COVID-19 та повномасштабна війна суттєво змінили структуру туристичних потоків і пріоритети туристів. Основна частина внутрішнього туристичного попиту зосередилася у відносно безпечних регіонах західної України, що призвело до зростання навантаження на туристичну інфраструктуру цих територій. Водночас частина регіонів України зазнала значного скорочення туристичної активності через високий рівень безпекових ризиків.

Аналіз системи стандартів безпеки туристичних подорожей показав, що в Україні поступово впроваджуються сучасні підходи до організації безпечного туристичного середовища. Позитивними тенденціями є розвиток цифрових технологій у сфері туризму, активніше використання систем інформаційного супроводу туристів, модернізація окремих туристичних об'єктів та інтеграція міжнародних стандартів безпеки. Разом із тим встановлено, що система безпеки характеризується нерівномірністю розвитку між регіонами та недостатнім рівнем координації між окремими суб'єктами туристичної діяльності.

У ході дослідження міжнародного досвіду забезпечення безпеки туристичних подорожей було встановлено, що найбільш ефективні системи функціонують у країнах, де реалізується комплексний підхід до управління туристичними ризиками. Особливу увагу міжнародна практика приділяє цифровому моніторингу безпеки, розвитку кризового менеджменту, функціонуванню рятувальної інфраструктури та професійній підготовці персоналу. Визначено, що для України особливо цінним є досвід країн Європейського Союзу у сфері цифровізації туристичних послуг,

стандартизації систем безпеки та координації дій між державними структурами й туристичним бізнесом.

Дослідження ролі міжнародного співробітництва у сфері туристичної безпеки дозволило встановити, що міжнародна взаємодія є важливим чинником модернізації туристичної галузі та впровадження сучасних механізмів забезпечення безпеки. Міжнародне співробітництво сприяє обміну практичним досвідом, гармонізації стандартів безпеки, розвитку цифрових технологій, підготовці кадрів та залученню інвестицій у туристичну інфраструктуру. Для України така співпраця є особливо важливою в умовах післявоєнного відновлення туристичної сфери.

За результатами проведеного дослідження було обґрунтовано основні напрями вдосконалення системи безпеки туристичних подорожей в Україні. Встановлено доцільність модернізації туристичної інфраструктури, створення єдиної цифрової платформи туристичної безпеки, розвитку системи кризового менеджменту, посилення професійної підготовки працівників туристичної сфери та розширення механізмів туристичного страхування. Важливим напрямом визначено впровадження системи сертифікації туристичних об'єктів за рівнем безпеки та посилення державного контролю за дотриманням стандартів безпеки у сфері туризму.

Таким чином, забезпечення безпеки туристичних подорожей є необхідною умовою стабільного розвитку туристичної галузі України та підвищення її конкурентоспроможності. Формування ефективної системи туристичної безпеки потребує комплексного підходу, який поєднуватиме державне регулювання, міжнародне співробітництво, розвиток цифрових технологій, модернізацію інфраструктури та впровадження сучасних механізмів управління ризиками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голод А. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія / Андрій Голод. – Львів : ЛДУФК, 2017. – 340 с. <https://repository.ldufk.edu.ua/items/8a5c72d9-c3e3-4688-a5f5-818cc64cc7ee>
2. Домбровська С. М., Помаза-Пономаренко А. Л., Рибальченко Н. П. Туризм і право на нього в контексті гарантування безпеки. Харків: Діса Плюс, 2022. 256 с. <https://reposit.sc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/15496/1/Bezpekaturyzm.pdf>
3. Холодок В. Управління туризмом на регіональному рівні в умовах війни та стратегії на майбутнє. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2023. № 16. С. 206–214. <https://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/385>
4. Чорненький В. Забезпечення безпеки у сфері туризму: адміністративно-правовий вимір. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Право. 2018. № 93. С. 120–126. <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/sep/18346/16.pdf>
5. Юрченко С. О. 2023: Державне регулювання якості туристичних послуг в умовах воєнного стану в Україні. Простір. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/bitstream/123456789/11859/1/Yurchenko.pdf> (дата звернення: 11.05.2026).
6. Кожухівська Р. Б., Тимчук С. В. Безпекова діяльність у сфері туризму та рекреації в Україні: аналітичний огляд. Економіка та суспільство. 2023. № 53. С. 344–353. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2663>
7. Живко З. Б., Лелюк Н. Є., Родченко С. С. Управління безпекою туристичної галузі в умовах пандемії COVID-19. Економіка та суспільство.

2021. № 31. С. 133–140.
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/736/708>
8. Кирилюк І. М., Чвертко Л. А. Безпекові аспекти розвитку туризму в умовах пандемії COVID-19. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2021. Т. 2, № 17. С. 178–189.
<https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/14565>
9. Козловський Є. В., Яцюк І. В., Столож К. В. Проблеми та перспективи розвитку міжнародного туризму в період пандемії COVID-19. Вісник КНУ культури і мистецтв. Серія: Туризм. 2022. Т. 5, № 1. С. 34–42.
<https://tourism.knukim.edu.ua/article/view/261995>
10. Моїсєєва Н. І., Голованова Г. Є., Крупиця І. В., Байрачна О. К. Імперативи розвитку туристичної сфери України в умовах пандемії COVID-19. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2022. № 1. С. 52–62.
<https://ujae.org.ua/imperatyvy-rozvytku-turystychnoyi-sfery-ukrayiny-v-umovah-pandemiyi-sovid-19/>
11. Головня О. М., Леонтьєв І. В. Сучасні пріоритети цифрової трансформації в туристично-рекреаційній індустрії. Економіка та суспільство. 2025. № 72. С. 195–202.
<https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5760>
12. Гуцал Л. А., Столяр В. А., Павлюк С. І. Цифрові технології в організації туристичних подорожей. Економіка та суспільство. 2025. № 80. С. 212–221. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6842>
13. Помаза-Пономаренко А. Л. 2022: Розвиток туризму в Україні у воєнний і післявоєнний періоди. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. DOI: 10.32782/TNU-2663-6468/2022.5/02. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/5_2022/4.pdf (дата звернення: 11.05.2026).
14. Забаштанський М. М., Забаштанська Т. В., Роговий А. В. Економічна безпека держави в умовах трансформаційних змін туристичної

галузі України. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. Вип. 4(1). С. 50-55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-4-7>.

15. Захаров О. І., Снігир А. В. Аналіз загроз економічній безпеці туристичних підприємств. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна. 2014. Вип. 2. С. 297-305.

16. Пасевич, Ю., Стешенко, Л., & Савченко, І. (2023). ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 НА ТУРИСТИЧНУ ГАЛУЗЬ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО РЕГІОНУ. *Економіка та суспільство*, (53). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-53-25>

17. Державне агентство розвитку туризму України. Податкові надходження від туризму зросли на третину за перше півріччя 2025 року: індустрія сплатила більше півтора мільярда гривень [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/blog/podatkovyi-nadhodzhennya-vid-turizmu-zrosli-na-tretinu-za-pershe-pivrichchya-2025-roku-industriya-splatila-bilshe-pivtora-milyarda-griven> (дата звернення: 16.05.2026).

18. Долинська О. 2025: Нормативно-правове забезпечення туристичної діяльності в Україні. Економіка та суспільство. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/6721> (дата звернення: 11.05.2026).

19. Аніпко Н. П., Король С. Л., Скутар Т. Д. 2022: Правове регулювання туристичної діяльності: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. 232 с. URL: https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6351/H-135_Korol_Skutar_Anipko_Pravove_28-12-2022_%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 11.05.2026).

20. Торяник В.М. Безпека туризму: навч. посіб./ В.М. Торяник, В.В. Джинджоян; за заг. ред. О.В. Негодченка. – Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2018. – 284 с. <http://dgu.com.ua/handle/123456789/444>

21. Григор'єва Х. А., Канівець Л. А., Платонова Є. О., Харитонova Т. Є. та ін. Туристичне право : навч.-метод. посіб. для здоб. усіх факульт. та форм

навч. за спец. 081 «Право»; за ред. проф. Т. Є. Харитонової. Луцьк : Вежа-Друк, 2024. 84 с. Режим доступу: <https://doi.org/10.32837/11300.27788>

22. Фокін С. П. Безпека у туризмі як чинник сталого розвитку туризму / С. П. Фокін // Актуальні проблеми країнознавчої науки : матеріали I Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції (м. Луцьк, 9–10 жовтня 2014 р.) / за ред. В. Й. Лажніка. – Луцьк : Вежа-Друк, 2014. – С. 11-13.

23. Марценюк Л., Батмангліч К. Напрями зниження негативного впливу пандемії коронавірусу на туристичну сферу Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2020. № 3. С. 214–221.

24. Соловій І. П., Адамовський О. М., Дубович І. А. Сталий туризм: сучасний стан та перспективи розвитку в Україні. Економіка та суспільство. 2023. № 50. С. 79–88. <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2433>

25. Мальської, М. П., Т. В. Сак, and В. А. Сливенко. "БЕЗПЕКА В ТУРИЗМІ." *Редакційна колегія*: 345.

26. Національний стандарт України ДСТУ ISO 21101:2016. Пригодницький туризм. Системи управління безпекою. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016.

27. Закон України «Про туризм» № 324/95-ВР від 15.09.1995 (ред. 2024). Відомості Верховної Ради України.

28. Кабінет Міністрів України. 2017: Про схвалення Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. Розпорядження від 16.03.2017 № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/168-2017-%D1%80> (дата звернення: 11.05.2026).

29. Данчевська І. Р. 2022: Безпека туризму України в умовах воєнного стану. Вісник Херсонського національного технічного університету, № 2(81). С. 193–196. DOI: 10.35546/kntu2078-4481.2022.2.24. URL: <https://kntu.net.ua/ukr/content/download/95974/566635/file/24.pdf> (дата звернення: 11.05.2026).

30. Карпатський національний природний парк. б.р.: На гору Говерла (маршрут, організаційні застереження). URL: <https://karpatskyi-park.in.ua/route/na-horu-hoverla/> (дата звернення: 11.05.2026).

31. Опанасюк Н. 2021: Питання правового регулювання туристичної діяльності в контексті доцільності й ефективності реформування законодавства України про туризм. ScienceRise: Juridical Science. URL: http://journals.uran.ua/sr_law/article/view/246684/244060 (дата звернення: 11.05.2026).

32. Подорожі під час війни: яких правил безпеки варто дотримуватись. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/podorozhi-pid-chas-viyni-yakih-pravil-bezpeki-varto-dotrimuvatis> (дата звернення: 10.02.2026 р.).

33. Подорожі Україною під час війни: правила безпеки. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/podorozhi-ukrayinoyu-pid-chas-viyni-pravila-bezpeki> (дата звернення: 11.05.2026 р.).

34. Ковалишин В. Р., Скворцов Є. С. Регіональні економічні ефекти зміни туристичних потоків у системі внутрішнього туризму України // *Економіка та суспільство*. 2026. № 83. DOI: 10.32782/2524-0072/2026-83-10.

35. Внучко С., Тимошенко Т. Covid-19 та соціальний діалог в туристичній галузі: практика ЄС та український реалії. URL: http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Turism_WG5_ua.pdf

36. Leung Y.-F., Spenceley A., Hvenegaard G., Buckley R. (eds.). 2018: Tourism and visitor management in protected areas. Best Practice Protected Area Guidelines Series No. 27. IUCN. 136 p. URL: https://irpmzcc2.org/upload/libreria/archivos/5_tourism-and-visitor-management-in-protected-areas_iucn_202402131135.pdf (дата звернення: 11.05.2026).

37. Public Safety and Security (PSS). 2020: Manual for Risk Management in Adventure Tourism. URL: <https://pss.org.mk/wp-content/uploads/2020/01/manual-for-risk-management-in-adventure-tourism.pdf> (дата звернення: 11.05.2026).

38. SupportAdventure. 2016: Alpine Hiking Activity Safety Guideline (Alpine-Hiking-ASG-v2). URL: <https://www.supportadventure.co.nz/assets/Alpine-Hiking-ASG-v2.pdf> (дата звернення: 11.05.2026).
39. Tomej K., Bilynets I., Koval O. 2023: Tourism business resilience in the time of war: The first three months following Russia's invasion of Ukraine. *Annals of Tourism Research*, 99, 103547. DOI: 10.1016/j.annals.2023.103547. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/7b94e44f-fd77-4e12-b805-afa02bcf72de/content> (дата звернення: 11.05.2026).
40. UIAA. 2025: UIAA Declaration on Hiking, Climbing and Mountaineering. International Climbing and Mountaineering Federation (UIAA). 26 p. URL: https://www.theuiaa.org/documents/mountaineering/UIAA_Declaration_Hiking_Climbing_Mountaineering_v1.pdf (дата звернення: 11.05.2026).
41. Державне агентство розвитку туризму України. У 2024 туристична сфера України принесла в бюджет майже 3 млрд грн [Електронний ресурс]. Режим доступу: [сайт ДАРТ](#) (дата звернення: 16.05.2026).
42. Павлюк С. І. Стан розвитку галузі туризму в умовах війни та перспективи відновлення // *Економіка та суспільство*. 2025. № 72. DOI: 10.32782/2524-0072/2025-72-169.
43. Зеленська О. О., Кривинчук В. О., Журавель А. С. Особливості формування ризиків у діяльності туристичних підприємств. // *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 1(37). С. 90–99. DOI: 10.25140/2411-5215-2024-1(37)-90-99.
44. Барабанова В. В. Безпека туризму як головна складова маркетингового середовища ринку / В. В. Барабанова // *Сучасні тенденції розвитку індустрії гостинності : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. – Кривий Ріг : ДонНУЕТ імені Михайла Туган-Барановського, 2022. – С. 160–163. https://elibrary.donnuet.edu.ua/2748/1/ДонНУЕТ_Збірник_тез_МНПК_%282023%29.pdf - page=160*

ДОДАТКИ

Додаток А

Податкові надходження від тургалузі по регіонах

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ

ДАРТ

ВІД ТУРГАЛУЗІ ПО ОБЛАСТЯХ ЗА 9 МІСЯЦІВ (2021-2024 рр.)

ПОДАТКИ, млн грн:	2021	2022	2023	2024
Вінницька	19,1	18,3	19,9	28,8
Волинська	9,4	9,0	11,1	17,6
Дніпропетровська	70,7	52,9	69,6	95,3
Донецька	42,4	16,3	5,6	9,8
Житомирська	9,9	6,4	9,8	14,5
Закарпатська	42,2	51,7	62,8	91,0
Запорізька	76,0	22,8	10,6	20,9
Івано-Франківська	103,9	136,6	99,1	181,0
Київська	88,9	120,0	172,8	196,9
Кіровоградська	11,1	8,0	10,9	17,1
Луганська	6,7	1,8	0,3	0,1
Львівська	151,0	197,4	248,4	314,9
Миколаївська	33,4	11,6	13,3	18,4
Одеська	315,4	65,9	76,1	112,2
Полтавська	31,8	25,6	30,9	44,9
Рівненська	11,3	9,6	14,2	22,7
Сумська	8,1	5,6	6,9	10,0
Тернопільська	12,3	11,1	13,6	19,9
Харківська	73,4	31,3	25,9	34,9
Херсонська	46,0	9,9	1,3	2,1
Хмельницька	15,1	16,5	22,0	27,3
Черкаська	16,0	13,1	13,9	23,0
Чернівецька	12,6	14,7	21,4	27,8
Чернігівська	13,2	9,2	7,1	11,2
м. Київ	559,2	318,6	354,1	675,8



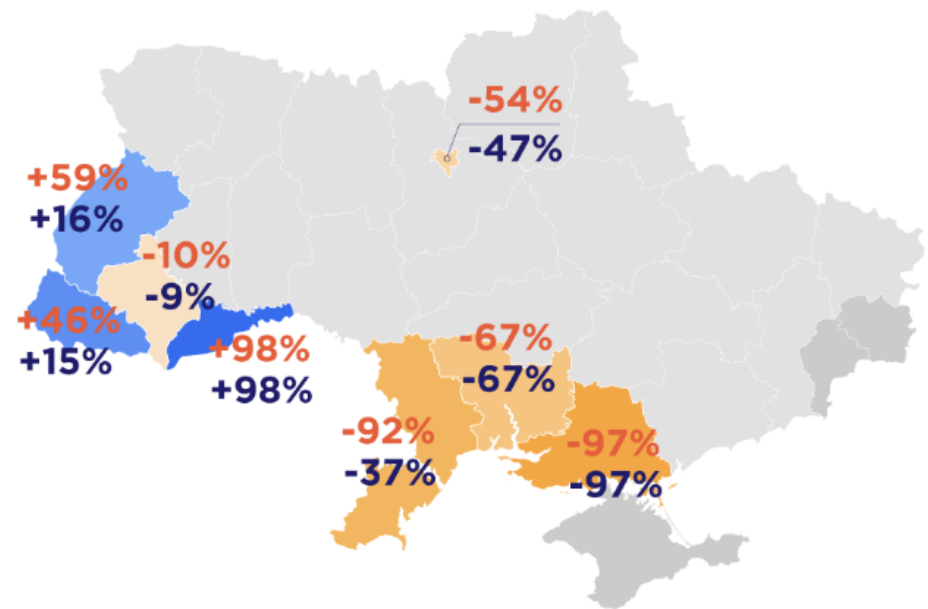
Динаміка податкових надходжень по регіонах

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ПОДАТКОВИХ НАДХОДЖЕНЬ



ВІД ЗАСОБІВ РОЗМІЩЕННЯ ПО ОБЛАСТЯХ ЗА 1 КВАРТАЛ (2021-2023 рр.)

ПОДАТКИ, млн грн:	2021	2022	2023
Закарпатська	11,5	14,6	16,8
Ів.-Франківська	33,7	33,4	30,2
м. Київ	125,1	107,6	57,0
Львівська	37,9	52,1	60,4
Миколаївська	6,0	6,0	2,0
Одеська	191,5	24,2	15,2
Херсонська	6,8	7,0	0,2
Чернівецька	2,6	2,6	5,2



- відсоткове порівняння 2021 та 2023 років
- відсоткове порівняння 2022 та 2023 років